

Historisch onderzoek van sleeptoon en stoottoon in het dialect van Genk

door J. GOOSSENS

Om een dieper inzicht te krijgen in het accentenvraagstuk in het zuidoosten van ons taalgebied, is er een synthese nodig die geografisch het hele Rijnlands-Limburs polytoon gebied omvat en die op gegevens kan steunen die overal in deze streek moeten verzameld worden. „Wenn es gelänge, all diese Dinge einmal einzufangen, und womöglich landschaftlich und geographisch sichtbar zu machen, ich glaube, die Erkenntnisse und Folgerungen wären ungeheuer”, zegt WELTER (1). De grote oorzaak van het feit dat men intussen nog zo ver niet is, is zonder meer duidelijk : de accentmonografieën die het materiaal moeten leveren, ontbreken. Reeds in 1921 formuleerde Dr. J. LEENEN de dringende wens : „Accentmonografieën met volledig materiaal zijn hier onontbeerlijk (2).” Onlangs nog zegde A. STEVENS op zijn beurt : „Ook aan lokale intonatiemonografieën is er nood, zelfs gewone lokale monografieën van de oude stempel zijn welkom, indien ze voldoende aandacht

(1) W. WELTER, *Die Mundarten des Aachener Landes*, Bonn 1938, blz. 81.

(2) J. LEENEN, *Onderzoek naar den oorsprong en de ontwikkeling van het Limburgsche tweegestaltige accent*. Handelingen van het vierde Vlaamsch Philologencongres. Brugge, z. d., blz. 91-94. Zie blz. 94.

besteden aan een betrouwbare en akkurate weergave van de intonatierealiteiten (1).”

Dit laatste is intussen een moeilijke zaak indien men louter op het gehoor af te werk moet gaan en het verschijnsel niet experimenteel kan onderzoeken. Dat het gevaar voor akoestische illusies alles behalve denkbeeldig is, blijkt duidelijk uit een reeks proefnemingen, ondernomen door Prof. GROOTAERS en waarvan het resultaat is neergelegd in het opstel „*Limburgsche Accentstudiën*” (Leuv. Bijdr., XIII (1921), blz. 80-96). Zo maakt b. v. de Tongerse sleeptoon „op het oor de indruk stijgend te zijn, waarschijnlijk omdat we vooral het tweede deel der vocaal goed vasthouden, en dit den totalen indruk beïnvloedt” (blz. 87). Intussen blijkt uit de proefnemingen dat de sleeptoon, althans in de aan het onderzoek onderworpen woorden, onder muzikaal oogpunt tweetoppig is. Ook een andere vaststelling van Prof. GROOTAERS („Bij de tweelettergrepige woorden doet zich een merkwaardig verschijnsel voor ; de tweede zoogenaamd „toonlooze” klinker heeft een veel hooger intensiteitstop dan de „betoonde” klinker” — blz. 96) is wel het vermelden waard. In zijn beschrijving van de Tongerse sleeptoon (2) lezen we dat de muzikale stijging „wel een terts” bedraagt. Wie zich echter de moeite getroost in de vermelde experimentele studie de reeksen trillingsgetallen die de door de sleep-tonige klinker doorlopen muzikale lijn uitdrukken, in muzikale waarden om te zetten, zal opmerken dat de stijging in de daar onderzochte éénlettergrepige woorden in elke van de twee toppen niet meer dan een grote seconde, en dikwijls zelfs minder bedraagt. In tweelettergrepige woorden is de

(1) A. STEVENS, *Intonatieproblemen in en om West-Limburg*. Taal en Tongval, VII (1955), blz. 135-142. Zie blz. 142.

(2) L. GROOTAERS, *Het Dialect van Tongeren*, Lier-Leipzig, 1910, blz. 124.

stijging groter, maar de hoogste top ligt dan in de tweede, zgn. „toonloze” klinker.

Dient er dus klaarblijkelijk voorbehoud gemaakt te worden voor een accentenbeschrijving die slechts op gehoorindrukken steunt, toch is een dergelijk beschrijving zeker niet waardeloos. Wie na van de resultaten van Prof. GROOTAERS' experimenteel onderzoek kennis genomen te hebben, ook zijn beschrijving van stoot- en sleeptoon in „*Het Dialect van Tongeren*”, blz. 122 vgg. leest, ziet dadelijk dat talrijke gehoorindrukken door het experimenteel onderzoek bevestigd werden (1).

De sleeptonige klank heeft in het Genks van het begin af zijn volle kracht; de intensiteit neemt geleidelijk af en sterft langzaam uit. De klinker maakt op mijn gehoor de indruk dalend te zijn.

De stoottonige klank heeft van het begin af zijn volle kracht en behoudt die tot op het einde; dan wordt hij

(1) De korte beschrijving van de twee accenten die hier volgt, en die louter op gehoorindrukken is gebaseerd, is zeer voorlopig. Deze studie was reeds voltooid toen ik door Dr. L. KAISER in de gelegenheid werd gesteld in het Amsterdams fonetisch laboratorium de Genker syllabische accenten experimenteel te onderzoeken. Ik hoop dan ook eerlang met een tweede studie, een *Experimenteel onderzoek van sleeptoon en stoottoon in het dialect van Genk* te kunnen klaar komen. Een paar voorlopige resultaten van dit experimenteel onderzoek kan men intussen reeds vinden in het Genker heemkundig tijdschrift *Heidebloemke* XIX (1959-60), blz. 46-54. Een paar van mijn gehoorindrukken blijken verkeerd te zijn. De Genker sleeptoon is onder muzikaal opzicht meestal een stijgend accent, ook al heb ik altijd gemeend dat hij dalend was. De intensiteit van de stoottonige klinker behoudt niet haar volle kracht tot op het einde en wordt dan evenmin plots afgebroken. Zij sterft integendeel even geleidelijk uit als bij de sleeptoon, met dit verschil dat de afstand tussen het intensiteitshoogtepunt en dieptepunt korter is dan bij de sleeptoon, eenvoudig omdat een stoottonige klank korter is dan een sleeptonige. — Men kan zich dan ook afvragen of de gehoorindrukken van STEVENS, die in de Limburgse Kempen (daar ligt Genk in!) en Oost-Haspengouw, en WELTER, die rond Aken valtonige sleeptonen meenden te horen (vgl. blz. 204-205), juist zijn. Dat zou een experimenteel onderzoek moeten uitmaken.

plotseling afgebroken. De klinker maakt op het gehoor eveneens de indruk muzikaal dalend te zijn. De daling bedraagt ongeveer een grote tert. Een stoottonige korte klinker is korter dan een sleeptonige korte ; een stoottonige lange klinker is eveneens korter dan een sleeptonige lange.

Waar op vele plaatsen de sleepton muzikaal stijgend, de stoottoon dalend is, zijn beide accenten dus te Genk muzikaal dalend. Een valtonige sleepton „maakt op de van huis uit stijgtone sleepton gebruikende dialectsprekers de indruk maar een „zoetwatersleepton” te zijn (1)”. Toch kunnen de twee accenten nog duidelijk uit elkaar gehouden worden, en door het verschil in lengte, en door de intensiteit : een stoottonige klinker wordt krachtiger uitgesproken dan een sleeptonige en hij behoudt zijn volle kracht tot op het einde. Bij korte klinkers vóór een nasaal of liquide is daarenboven nog een ander verschil duidelijk merkbaar : de nasaal of liquide wordt na een sleeptonige klinker veel langer aangehouden dan na een stoottonige ; de sleepton wordt hier blijkbaar voortgezet in deze konsonant.

Wanneer men de besproken vbb. bekijkt, zal men opmerken dat van éézelfde woord dikwijls verschillende vormen werden opgenomen ; dit is vooral het geval indien er een afwisseling van sleep- en stoottoon bestaat binnen éézelfde woordkern ; deze afwisseling is aan bepaalde voorwaarden verbonden, zodat het onderzoek van verschillende vormen van éézelfde woord het opstellen van algemene regels aanzienlijk vergemakkelijkt. Men zal bijgevolg in de vbb. talrijke meervouds- en verkleinvormen alsmede afleidingen van substantieven aantreffen, evenals verbogen vormen van adjectieven en verschillende personen en tijden van werkwoorden. Er werden echter opzettelijk zeer weinig samenstellingen opgenomen : de

(1) A. STEVENS, *o. c.*, blz. 138.

composita brengen inderdaad aparte moeilijkheden mee. Prof. GROOTAERS wees hier reeds vroeger op (1).

Leenwoorden worden gerangschikt onder de Wg. klanken waar zij zich bij aansluiten. De meeste jongere leenwoorden werden echter geweerd, alhoewel daar ook ongetwijfeld regels bij vast te stellen zijn (2). In totaal werden ongeveer 2.500 vormen onderzocht. Wij menen dat dit ruimschoots volstaat om zich een idee te vormen over de verhouding der accenten in het besproken dialect.

De aangegeven tonen gelden slechts voor de woorden in pauza (bij de adjectieven voor de tussen haakjes vermelde vorm). Een woord of syllabe kan immers in het zinsverband min of meer bijtonig worden, zodanig dat de karakteristieke intonatie verloren gaat of uiterst moeilijk hoorbaar wordt. Het mag hier nog eens onderlijnd worden : „De eigenaardige betoning komt goed uit, wanneer de woorden afzonderlijk worden uitgesproken of wanneer ze in den zin hunne volle logisch-psychologische waarde hebben. In andere gevallen kan het verschil tussen sleeptonige en „geschärfte” of stoottonige klinkers kleiner en kleiner worden (3).”

De vbb. worden gerangschikt volgens de Wg. klinkers en tweeklanken waar zij bij behoren. Bij elke klank worden zij dan volgens de regels van sleep- en stoottoon geklasseerd. Een dergelijke indeling biedt het voordeel dat zij niet alleen de werking der „accentwetten” duidelijk aantoonst, maar daarenboven dat zij de lezer die er belang in stelt een overzicht geeft van het gehele Genker vokalisme.

(1) L. GROOTAERS, *Zuidlimburgse sleeptoon en stoottoon in samengestelde woorden*. Taal en Tongval, I (1949), blz. 14-17.

(2) Zo hebben de ontleningen uit het Frans, die daar uitgaan op een genasaleerde klinker, altijd stoottoon : b. v. *balo:ŋ* fr. boulon ; *vola:ŋ* fr. volant ; *te:ŋ* fr. Martin.

(3) L. GROOTAERS, *De Dialectgeographie op Duitsch en op Nederlandsch Taalgebied*. Leuv. Bijdr., XIII (1921), blz. 97-112. Zie blz. 101.

Vooraf geven wij een schematisch overzicht van de verdeling van sleep- en stoottoon, zodat de duidelijkheid niets te kort wordt gedaan.

Tenslotte nog een woord over de terminologie. Wij hebben de thans in ons taalgebied vrijwel algemeen gebruikelijke benamingen overgenomen, maar daarenboven zelf een nieuwe term gesmeed, nl. „spontane sleeptoon”. Dat deze, of een gelijkbetekenende term bij ons weten tot nog toe niet gebruikt werd, is feitelijk goed te begrijpen, ofschoon het verschijnsel dat bepaalde Wg. klanken steeds sleeptoon vertonen, reeds bekend was. In Duitsland ging de aandacht van de taalkundigen van meet af vooral naar de stoottoon. Het gevolg was dat men vooral de voorwaarden ging onderzoeken waaraan het voorkomen van dit laatste accent verbonden was. In Limburg daarentegen werd de sleeptoon door de eerste dialectonderzoekers als de merkwaardigste en ook als de normale toon beschouwd. Het gevolg was dat men de stoottoon misschien te zeer als een „uitzonderingsaccent” ging aanzien. Dit, samen met het feit dat de eerste indelingen zeker schatplichtig waren aan de traditionele Duitse voorstelling die slechts het gebied van de stoottoon afbakende, was er de oorzaak van dat men zich ook hier aanvankelijk slechts bezig hield met de „verscherpingsvoorwaarden” te onderzoeken. Sluit men zich echter aan bij de mening van Dr. J. LEENEN („Wir sind der Ansicht, dass beide, sowohl Schleifton wie Stosston, von bestimmten, genau festgelegten Gegebenheiten abhängig sind, wie Ursprung der akzenttragenden Vokale, Art der folgenden Konsonanten, Silbenzahl des Wortes. Wir schliessen dass keine der beiden Formen im Vergleich zur anderen als sekundär betrachtet werden kann” (1),

(1) J. LEENEN, *Die Rheinische Akzentuierung in Limburg*. Rheinische Vierteljahrsblätter, XVII (1952) (Festschrift Theodor Frings), blz. 392.

dan moet men naast het gebied van de stoottoon ook dat van de sleeptoon precies afbakenen en dan zal men in het dialect van Genk voor het verschijnsel staan dat wij de naam „spontane sleeptoon” hebben gegeven. Wij kunnen dan de volgende regels opstellen :

REGEL I : Een reeks Wg. klinkers heeft spontane sleeptoon.

REGEL II : Een reeks Wg. klinkers en tweeklanken heeft spontane stoottoon.

REGEL III : Bij een reeks Wg. klinkers, tweeklanken en klankverbindingen is het gebruik van sleep- en stoottoon aan bepaalde voorwaarden verbonden :

REGEL III, A : Zij hebben sleeptoon vóór stemloze konsonant, d. w. z. vóór stemloze occlusief of vóór een in alle vormen steeds stemloos bewaarde fricatief (1).

REGEL III, B, 1 : Zij hebben in de andere gevallen sleeptoon, indien er geen tweede syllabe volgde ;

2 : Stoottoon, indien er wel een tweede syllabe, die al of niet geapokopeerd werd, volgde.

REGEL III, C, 1 : Op regel III, B, 2 is er een aanzienlijk

(1) Ik meen dat het nodig is het begrip „stemloze konsonant” nader te omschrijven. Vroegere monografieën spreken steeds eenvoudig weg van „stemloze konsonant”. Een dergelijk formulering is misschien te vaag. Het is immers niet voldoende dat de kons. in het Wg. stemloos gerealiseerd werd (of in de oude periode van de Wg. talen aldus geschreven !) en ook thans stemloos wordt uitgesproken opdat aan de voorwaarden tot sleptonigheid zou voldaan zijn. Wg. intervokalische fricatieven werden immers later stemhebbend. Intussen bestond de mogelijkheid dat de stemhebbend geworden fricatief later indien ze in de auslaut kwam te staan, doordat de volgende syllabe geapokopeerd werd, opnieuw stemloos werd, zoals b. v. in *mɛi:s* „muizen” (pl. subst.) Dergelijke gevallen horen niet thuis onder regel III, A, maar wel onder III, B. Het begrip „stemloze kons.”, zoals het hier wordt opgevat, betekent dus ofwel Wg. stemloze occlusief, ofwel reeds Wg. stemloze fricatief, die steeds stemloos bleef in alle buigingsvormen en afleidingen van het woord.

aantal uitzonderingen. Men vindt vooral sleeptoon indien de volgende syllabe bewaard bleef.

2 : De stoottoon is daarentegen omzeggens steeds doorgevoerd indien de volgende syllabe geapokopeerd of haar klinker gesynkopeerd werd (1).

REGEL III, D : Verkorting van lange klinker (oorspronkelijk lang of gerekt) of van een tweeklank veroorzaakt stoottoon, ook bij klanken die spontane sleeptoon of gekonditioneerde sleeptoon vóór stemloze konsonant hebben. Dit gebeurt in geminaties en vooral in sg. 2 en 3 pres. van sterke werkwoorden (2).

REGEL III, E : Bij de korte klinkers in gesloten syllabe vóór r doen zich speciale moeilijkheden voor :

1 : In enkele gevallen blijkt het uitvallen van de r vóór n met sleeptoon gepaard te gaan (3).

2 : In een reeks gevallen waar de r vóór dentaal staat hebben we stoottoon waar men normaal sleeptoon zou verwachten. Ook het vokaaltimbre is hier bijna altijd onregelmatig. In verschillende van deze gevallen treffen we metathesis aan.

(1) De gevallen die onder toepassing van deze regel vallen, kunnen feitelijk ook allemaal onder regel III, B, 2 geklasseerd worden. Men vindt ze dan ook steeds daar gerangschikt, behalve indien van eenzelfde woord vormen met sleeptoon en stoottoon naast elkaar bestaan, waarbij de sleeptonige vorm de tweede syllabe bewaard, de stoottoon daarentegen deze syllabe geapokopeerd heeft.

(2) Deze gevallen moeten strikt genomen slechts onder regel III, D gerangschikt worden, indien zij thuis horen bij Wg. klanken die voorwaardelijk stoot- en sleeptoon hebben (regel III) terwijl de volgende kons. een stemloze is, of indien zij thuis horen bij de Wg. klanken die onder regel I (spontane sleeptoon) vallen.

(3) De regel is niet konsekvent doorgevoerd : het woord *γē:n* „gaarne” valt onder toepassing van regel III, B, 2, evenals *wē:n* (vgl. Ohd. *wërna*) „strontje op het ooglid”.

**Schematisch overzicht van de verdeling
van sleep- en stoottoon.**

I. *Hebben spontane sleeptoon :*

Korte klinkers in open syllabe :

- 1) Primaire umlaut van Wg. *a*.
- 2) Wg. *i*.
- 3) Wg. *u* en *o*.
- 4) Umlaut van Wg. *u* (en *o*).

II. *Hebben spontane stoottoon :*

A. Korte klinkers in gesloten syllabe vóór occlusief of fricatief : alle gevallen.

B. Lange klinkers en tweeklanken :

- 1) Wg. *á*.
- 2) Umlaut van Wg. *á*.
- 3) Wg. *ó*.
- 4) Umlaut van Wg. *ó*.
- 5) Wg. *ai* met Ohd. *ê*- reflex.
- 6) Wg. *au* met Ohd. *ô*- reflex.
- 7) Umlaut van Wg. *au* met Ohd. *ô*- reflex.
- 8) Wg. *ia*, *io*.

III. *Hebben gekonditioneerd sleep- en stoottoon :*

A. Korte klinkers in gesloten syllabe vóór liquide of nasaal : alle gevallen.

B. Korte klinkers in open syllabe :

- 1) Wg. *a*.
- 2) Secundaire umlaut van Wg. *a*.
- 3) Wg. *ě*.

C. Lange klinkers en tweeklanken :

- 1) Wg. *í*.
- 2) Wg. *ú*.
- 3) Umlaut van Wg. *ú*.

- 4) Wg. *ai* met Ohd. *ei*- reflex.
- 5) Wg. *au* met Ohd. *ou*- reflex.
- 6) Umlaut van Wg. *au* met Ohd. *ou*- reflex.
- 7) Wg. *iu*.

VOORBEELDEN

Korte klinkers.

I. In gesloten syllabe.

A. *Vóór occlusief of fricatief.*

Alle vbb. gaan volgens regel I.

Wg. a

[a:] *vóór* velaar :

a:xt „acht” (telw.); *a:xtər* „achter”; *a:kər* „akker”;
a:kərə „akkeren”, ploegen; *ba:k* „bak”; *ba:kə* „bak-
 ken”; *ba:kəs* „bakkes”; *ba:x* „big”; *γra:xt* „gracht”;
ha:k „hak”, hiel; *ha:k* „hak”, houweel; *ha:kə* „hak-
 ken”; *la:xə* „lachen”; *ma:xt* „macht”; *na:xt* „nacht”;
na:k „nek”; *pa:k* „pak”; *pla:x* „plag”, hoofddoek;
sla:xtə „slachten”; *stra:k* „straks”; *ta:γətəx* „tachtig”;
ta:k „tak”; *wa:kər* „wakker”; *za:k* „zak”; *za:x*
 „zegde”; *γəza:xt* „gezegd”.

[α:] *vóór* labiaal en dentaal :

α:pəl „appel”; *α:s* „as”, spil; *α:sə* „assen”, as, ver-
 brande kool of hout; *ba:t* „bad”; *da:pər* „dapper”;
da:s „das” (dier); *da:t* „dat”; *γα:fəl* „gaffel”; *γα:st*
 „gast”; *γα:sp* „gesp”; *ha:pə* „happen”; *ka:p* „kap”;
ka:pə „kappen”; *ka:st* „kast”; *ka:t* „kat”; *kra:p*
 „krap”, kaan; *la:f* „laf”; *la:p* „lap”; *la:t* „lat”;
ma:t „mat”; *ma:stə* „vetmesten”; *(h)α:səl* „oksel”;
pα:t „pad” (dier); *pα:p* „pap”; *plα:t* „plat”; *rα:p*

„rap” ; *ra:t* „rat” ; *sa:p* „sap” ; *sla:p* „slap” ; *sna:pə* „snappen” ; *šra:bə* „schrabben” ; *sta:p* „stap” ; *stra:f* „straf” (adj.) *ta:st* „tas”, stapel ; *ta:p* „tap” ; *tra:p* „trap” ; *va:stə* „vasten” ; *va:st* „vast” ; *wɑ:s* „was”, wat gewassen wordt ; *wɑ:sə* „wassen”, zuiveren ; *wɑ:sə* „wassen”, groeien ; *wɑ:t* „wat” ; *fra:t* „wrat” ; *za:t* „zette” (pret. van zetten) ; *γəza:tə* „gezet”.

Umlaut van Wg. a

[e:] bij de primaire umlaut :

bɛ:t „bed” ; *dɛ:kə* „dekken” ; *dɛ:ksəl* „deksel” ; *hɛ:bə*, *hɛ:mə* „hebben” ; *hɛ:fə* „heffen” ; *kɛ:təl* „keten” ; *lɛ:γə* „leggen” ; *nɛ:t* „net” (subst.) ; *rɛ:k* „rek” ; *šɛ:bex* „schebbig”, Hd. schäbig ; *šɛ:pə* „scheppen” ; *wɛ:kər* „wekker” ; *wɛ:sp* „wesp” ; *wɛ:tə* „wetten” (ww.) ; *trɛ:kə* „trekken” ; *zɛ:γə* „zeggen” ; *zɛ:tə* „zetten”.

[e:] bij de secundaire umlaut :

dɛ:ftex „deftig” ; *ɛ:xtex* „-achtig” ; *fle:s* „fles” ; *γəmɛ:kələk* „gemakkelijk” ; *hɛ:p* „heep” ; *hɛ:ksəl* „haksel” ; *kɛ:psəl* „kapsel”, mul van tabak ; *lɛ:stex* „lastig” ; *mɛ:tsə* „metselen” ; *mɛ:s* „mes” ; *bɛ:k* „bakken” (pl. subst.) ; *bɛ:kskə* „bakje” ; *hɛ:kskə* „hakje”, hieltje ; *pɛ:k* „pakken” (pl. subst.) ; *pɛ:kskə* „pakje” ; *tɛ:k* „takken” (pl. subst.) ; *tɛ:kskə* „takje” ; *zɛ:k* „zakken” (pl. subst.) *zɛ:kskə* „zakje” ; *ɛ:pəlka* „appeltje” ; *kɛ:pkə* „kapje” ; *kɛ:skə* „kastje” ; *kɛ:tšə* „katje” ; *krɛ:pkə* „krapje”, kaantje ; *lɛ:p* „lappen” (pl. subst.) ; *lɛ:pkə* „lapje” ; *lɛ:tšə* „latje” ; *tɛ:pkə* „tapje” ; *trɛ:pkə* „trapje”.

Wg. ə

[e:] vóór velaar en in de geminatie :

bɛ:səm „bezem” ; *bɛ:k* „bek” ; *ɛ:fə* „even” ; *γɛk* „gek” ; *γɛ:st* „gist” ; *knɛ:xt* „knecht” ; *krɛ:k* „krek” ; *lɛ:kər*

„lekker”; *lɛ:kə* „likken”; *rɛ:xt* „recht”; *slɛ:k* „slak”;
slɛ:xt „slecht”; *spɛ:k* „spek”; *stɛ:k* „stek”, stok;
vɛ:xtə „vechten”; *vɛ:k* „vrek”; *wɛ:x* „weg” (bijw.);
wɛ:səl „wezel”.

[ɛ:] vóór dentaal :

lɛ:s „les”; *lɛ:tər* „letter”; *mɛ:s* „mis” (subst.); *nɛ:st*
 „nest”; *zɛ:s* „zes”; *sɛ:stɛx* (ook *sɛ:stɛx*) „zestig”;
zɛ:stər „zuster”.

[e:] in *ɣe:stərə* „gisteren”.

OPM. : „zesde” kan in alle gevallen met sleep- of
 stoottoon uitgesproken worden : *zɛ.zdə* en *zɛ.zdə*.

Wg. i

[e:] in de volgende woorden :

bɛ:tər „bitter”; *dɛ:k* „dikwijls”; *jɛ:xt* „jicht”; *lɛ:s*
 „lis”; *mɛ:t* „mee”; *mɛ:st* „mest”; *tɛ:sə* „tussen”;
vɛ:s „vis”; *wɛ:xt* „wicht”, meisje.

[e:] in de volgende woorden :

bɛ:tʂə „beetje”; *ble:ksəm* „bliksem”; *dɛ:k* „dik”;
dɛ:stəl „distel”; *dɛ:t* „dit”; *ɣəze:xt* „gezicht”; *ɣɛ:fəl*
 „griffel”; *hɛ:ts* „hitte”; *kɛ:st* „kist”; *kne:kə* „knikken”;
le:ɣə „liggen”; *le:p* „lip”; *mɛ:dɛx* „middag”; *mɛ:də*
 „midden”; *mɛ:k* „mik”, wit brood; *mɛ:kə* „mikken”
 (ww.); *mɛ:s* „mis” (bijw.); *mɛ:spəl* „mispel”;
mɛ:sələk „misselijk”; *mɛ:sə* „missen”; *mɛ:st* „mist”;
nɛ:xt „nicht”; *pɛ:kə* „pikken”, stelen; *pɛ:ps* „pips”,
 schrik; *pɛ:s* „pis”; *pɛ:sə* „pissen”; *rɛ:p* „rib”; *rɛ:k*
 „riek”; *rɛ:ts* „ritsig”; *ʂɛ:kə*, Hd. schicken; *slɛ:kə*
 „slikken”; *slɛ:p* „slip”; *stɛ:kə* „stikken”; *strɛ:k*
 „strik”; *strɛ:kə* „strikken”, breien; *wɛ:kə* „wikken”,
 wikke; *wɛ:t* „wit”; *zɛ:xt* „zicht”; *zɛ:tə* „zitten”.

Wg. o en u

[ɔ:] in de volgende woorden :

bɛʃɔ:p „bisschop” ; *blɔ:k* „blok” ; *bɔ:k* „bok” ; *bɔ:s* „bos” ; *bɔ:t* „bot” (adj.) ; *dɔ:bəl* „dubbel” ; *dɔ:xtər* „dochter” ; *dɔ:p* „dop”, draaitol ; *ɣɔ:t* „God” ; *klɔ:k* „klok” ; *klɔ:pə* „kloppen” ; *knɔ:p* „knop” ; *kɔ:p* „kop” ; *kɔ:pəl* „koppel” ; *kɔ:st* „kost” ; *kɔ:stə* „kosten” ; *krɔ:p* „krop”, difterie ; *lɔ:f* „lof”, godsdienstoefening ; *lɔ:s* „los” ; *lɔ:xt* „lucht” ; *mɔ:s* „mos” ; *mɔ:t* „mot” ; *mɔ:tex* „mottig” ; *nɔ:x* „nog” ; *ɔ:x*, *ɔ:f* „of” ; *ūə.rlɔ:x* „oorlog” ; *ɔ:p* „op” ; *ɔ:s* „os” ; *ɔ:tər* „otter” *pɔ:t* „pot” ; *rɔ:k* „rok” ; *rɔ:s* „ros” ; *rɔ:t* „rot” ; *smɔ:dər* „modder” ; *snɔ:t* „snot” ; *sɔ:p* „sop” ; *sɔ:pə* „soppen” ; *stɔ:pə* „stoppen” ; *vɔ:s* „vos” ; *vɔ:t* „vot”, aars ; *zɔ:k* „sok”.

[o:] in de volgende woorden :

bo:kə „bukken” ; *ʒəno:fəl*, fr. girofle, anjer ; *kno:bəl* „knobbel” ; *pɔ:p* „pop” ; *ro:xələ* „rochelen”, hinniken ; *ʃo:fəl* „schoffel” ; *ʃo:xt* „schoft” ; *ʒo:k* „schok” ; *ʃro:bə* „schrobben” ; *ʃo:p* „schop”, loods ; *slo:f* „slof” ; *slo:kə* „slokken” ; *sto:pəl* „stoppel” ; *so:kər* „suiker”.

Umlaut van Wg. u (en o)

[ɛ:] in de volgende woorden :

blɛ:k „blokken” (pl. subst.) ; *blɛ:kskə* „blokje” ; *bɛ:kəm* „bokking” ; *bɛ:s* „bossen” ; *bɛ:skə* „bosje” ; *brɛ:x* „brug” ; *bɛ:s* „bus” ; *bɛ:səl* „bussel” ; *drɛ:kə* „drukken” ; *drɛ:pəl* „druppel” ; *drɛ:pə* „druppen” ; *drɛ:k* „druk” (adj.) ; *ɣəhɛ:xt* „gehucht” ; *ɣələ:k* „geluk” ; *hɛ:t* „hut” ; *klɛ:kske* „klokje” ; *klɛ:xtex* „kluchtig”, luchtig ; *klɛ:pəl* „kluppel” ; *kɛ:pex* „koppig” ; *kɛ:stələk* „kostelijk”, duur ; *kɛ:stər* „koster” ; *krɛ:k* „kruk” ; *kɛ:t* „kudde” ; *mɛ:x* „mug” ; *mɛ:s* „mus” ;

me:tərt „mutsaard”; *ne:xtərə* „nuchter”; *o'ne:tex* „onnuttig”, ondeugend; *e:pər* „opper”, gestuikte boekweitschoof; *plē:kə* „plukken”; *pē:t* „put”; *rē:x* „rug”; *rē:s* „rus”, graszode; *rē:stə* „rusten”; *šē:də* „schudden”; *zē:kskə* „sokje”; *šep* „schup”, spade; *stē:k* „stuk”; *strē:p* „strop”; *trē:x* „terug”; *vlē:x* „vlug”; *bē:k* „bokken” (pl. subst.); *bē:kskə* „bokje”; *kē:p* „koppen” (pl. subst.); *kē:pkə* „kopje”; *pē:t* „potten” (pl. subst.); *pē:tšə* „potje”; *rē:k* „rokken”; *rē:kskə* „rokje”.

[e:] in de volgende woorden :

de:xtex (ook *te:xtex*) „duchtig”; *pe:pkə* „popje”; *šē:fəlkə* „schoffeltje”; *sle:fkə* „slofje”.

B. Vóór nasaal of l.

Alle vbb. gaan volgens regel III.

Wg. a

Sleep toon :

III, A :

[a.] vóór velare nasaal :

ba.ɣk „bank”; *bla.ɣk* „blank”; *da.ɣk* „dank”; *dra.ɣk* „drank”; *ja.ɣkə* „janken”; *ka.ɣkər* „kanker”; *kla.ɣk* „klank”; *pla.ɣk* „plank”; *šra.ɣkəl* „schrinkel”, schenkel; *sta.ɣk* „stank”; *fra.ɣk* „vrank”.

[α.] vóór niet velare nasaal en vóór niet door *t* gevolgde *l*:

α.mpər „amper”, zuur; *α'stra.nt* „astrant”; *ka.nt* „kant”; *kra.mp* „kramp”; *la.mp* „lamp”; *ma.ntəl* „mantel”; *plα.nt* „plant”; *plα.ntə* „planten”; *šα.mpə* „schampen”; *stαmpə* „stampen”; *ka.ns* „kans”; *γα.ns* „gans” (adj.); *bα.lək* „balk”; *kα.lək* „kalk”; *mα.ls* „mals”; *vα.ls* „vals”.

- [*ā*.] waar de *l* vóór *t* gevokaliseerd werd :
smā.t „smout”, koolzaadolie ; *zā.t* „zout” ; *zā.tə*
 „zouten”.

III, B, 1 :

- [*a*.] vóór velare nasaal :
bəla.ŋk „belang” ; *dwa.ŋk* „dwang” ; *ɣa.ŋk* „gang” ;
la.ŋk „lang” (onz. sg. en pred.) ; *za.ŋk* „zang” ;
stra.ŋk „streng”, ruggegraat.
- [*α*.] vóór niet velare nasaal en vóór niet door *d* gevolgde *l* :
bα.nt „band” ; *brα.nt* „brand” ; *dα.n* „dan” ; *ɣəbrα.nt*
 „gebrand” ; *ɣəkα.nt* „gekend” ; *hα.nt* „hand” ; *kα.mp*
 „kam” ; *lα.mp* „lam” (subst.) ; *lα.nt* „land” ; *mα.n*
 „man” ; *pα.nt* „pand” ; *tα.nt* „tand” ; *zα.nt* „zand”.
α.l „al” ; *bα.l* „bal”, rond voorwerp ; *bα.l* „bal”,
 dansfeest ; *ɣətα.l* „getal” ; *ɣvα.l* „geval” ; *hα.ləf*
 „half” (onz. sg. en pred.) ; *hα.ls* „hals” ; *kα.ləf* „kalf” ;
šα.ləm „schalm”, ploegschaar ; *stα.l* „stal” ; *vα.l*
 „val”, het vallen.
- [*ā*.] waar de *l* vóór *d* gevokaliseerd werd.
kā.t „koud” (onz. sg. en pred.) ; *ā.t* „oud” (onz. sg.
 en pred.).

III, C, 1 :

- [*a*.] vóór velare nasaal :
a.ŋəl „angel” ; ook bij *ha.ŋə* „hangen” en *va.ŋə*
 „vangen” in de vormen waar de tweede syllabe be-
 waard bleef.
- [*α*.] vóór niet velare nasaal (voorzover geen intervoka-
 lische klankverbinding *nd*) en vóór niet door *d*

gevolgde *l*: *hα.mpəl* „handvol”; *lα.nsem* „langzaam”; *wα.n* „wan”.

- [*ā*.] vóór intervokalische verbinding *nd* :
ā.nər „ander”; *ā.nərs* „anders”; *vərā.nərə* „veranderen”; *hā.nəl* „handel”; *wā.nələ* „wandelen”.

In de woorden *dā.sə* „dansen” en *hā.s* „handschoen”.
 Het ww. *hā.γə* „houden” in de vormen met bewaarde tweede syllabe.

Stoottoon:

III, B, 2 :

- [*a*.] vóór velare nasaal :
a:γ „ang”, arend van een zeis ; *a:γst* „angst”; *ba:γ* „bang”; *la:γə* „lange” (m. sg.); *la:γ* „lang” (vr. sg. en pl. 3 gesl.); *sla:γ* „slang”; *sta:γ* „stang”; *stra:γ* „streng”, vast ; *ta:γ* „tang”; *wa:γ* „wang”.
- [*α*.] vóór niet door *d* gevolgde niet velare nasaal of *l* :
bα:mt „beemd”; *bɾα:nə* „branden”; *kα:n* „kan” (subst.) *lα:mə* „lammen”, lammeren (ww.); *pα:n* „pan”; *spα:n* „span”, breedte van uitgestrekte hand ; *spα:nə* „spannen”; *vɫα:m* „vlam”; *wα:nə* „wannen”.
α:ləs „alles”; *γα:l* „gal”; *γα:ləx* „galg”; *hα:ləvə* „halve” (m. sg.), *hα:ləf* (vr. sg. en pl. 3 gesl.); *kα:lə* „kallen”; *vα:l* „muizeval”; *vα:lə* „vallen”; *zα:ləf* „zalf”.
- [*ā*.] indien de nasaal of *l* gevolgd werd door *d* :
bā:n „banden” (pl. subst.); *brā:n* „brandde”; *hā:n* „handen”; *kā:n* „kende”; *lā:n* „landen”; *mā:n* „mand”; *mā:nə* „manden”; *pā:n* „panden”; *šā:n* „schande”; *stā:n* „stande”, karnton ; *tā:n* „tanden”; *vrā:n* „warande”, konijnepijp ; *vrā:nə*, konijnepijpen.

bā:, Hd. „bald”; *kā:ə* „koude” (m. sg.); *kā:* „koude” (vr. sg. en pl. 3 gesl.); *kā:* „koude” (subst.); *ā:* „oude” (m. sg.); *ā:ə* „oude” (vr. sg. en pl. 3 gesl.); *ā:ərdo:m* „ouderdom”; *šā:* „scha”, grendel; *šā:* „scha”, ondiep; *vərkā:t* „verkouden”; *vā:* „vouw”; *vā:ə* „vouwen”.

III, C, 2 :

(zie voor de vormen met sleeptoon en bewaarde tweede syllabe onder III, C, 1).

[*a:*] in : *e:x ha:ŋ* „ik hang”; *γē ha:ŋt* „jullie hangen”; *e:x va:ŋ* „ik vang”; *γē va:ŋt* „jullie vangen”.

[*ā:*] in : *e:x hā:x* „ik houd”; *γē hā:xt* „jullie houden”.
OPM. : Onder geen regel te brengen zijn de volgende stoottonige woorden : *dā:m* „dam”, steunhout onder een kar ; *stā:m* „stam”; *γā:s* „gans” (subst.). De stoottoon is wellicht te verklaren door apokope bij een vorm uit de casus obliqui.

Umlaut van Wg. a

1) *Primaire umlaut.*

Sleeptoon :

III, A :

[*e:*] in : *dē.ŋkə* „denken”; *e.ŋkəl* „enkel”; *kre.ŋkə* „krenken”; *wē.ŋkə* „wenken”.

III, C, 1 :

[*e:*] in *e.ŋəl* „engel”.

[*e:*] in *he.mə* „hemd”.

OPM. : Vbb. van III, B, 1 kunnen hier uiteraard niet aangetroffen worden.

Stoottoon:

III, B, 2 :

[e:] in : *e:n* „einde”; *e:ŋ* „eng”; *hɛ:ŋst* „hengst”; *kɛ:mə* „kammen”; *kɛ:nə* „kennen”; *tɛ:mə* „temmen”; *wɛ:nə* „wennen”.

ɛ:ləbō:x „elleboog”; *hɛ:l* „hel”; *hɛ:ləxt* „helft”
ʃɛ:l „schil”; *tɛ:lə* „tellen”.

[e:] in : *dɛ:x hɛ:ŋs* „jij hangt”; *hɛ̄. hɛ:ŋt* „hij hangt”;
hɛ:n „hen”; *mɛ:ns* „mens”; *dɛ:x vɛ:ŋs* „jij vangt”;
hɛ̄. vɛ:ŋt „hij vangt”.

bɛ:l „bil”; *dɛ:x hɛ:ls* „jij houdt”; *hɛ̄. hɛ:lt* „hij houdt.”

2) *Secundaire umlaut.*

Sleeptoon:

III, A :

[e.] in : *bɛ.ŋkskə* „bankje”; *dɛ.mɔpɛx* „dempig”; *kɛ.ntʃə* „kantje”;
lɛ.mɔpkə „lampje”; *mɛ.ntəlɔkə* „manteltje”;
plɛ.ŋkskə „plankje”; *plɛ.ntʃə* „plantje”; *pɛ.ns* „pens”.

III, C, 1 :

[e.] in : *bɛ.ŋkəlɔk* „bangelijk”, schrikkelijk; *e:n* „en”;
hɛ.mɔpəlɔkə „handvolletje”; *ɣəwɛ.lt* „geweld”; *hɛ.lt*
„held”; *kɛ.l* „koude”; *zwe.ləvər* „zwaluw”.

Stoottoon:

III, B, 2 :

[e:] in : *bɛ:ntʃə* „bandje”; *bɛ:m* „beemden”; *bɛ:n* „bende”;
brɛ:nɛx „brandig”; *dɛ:n* „den”; *ɣɛ:ŋ* „gangen”;
ɣɛ:ŋskə „gangetje”; *hɛ:nɛx* „handig”; *hɛ:ntʃə* „handje”

kɛ:mka „kammetje”; *kɛ:nəkə* „kannetje”; *kɛ:nəp* „hennep”; *lɛ:məkə* „lammetje”; *lɛ:ntšə* „landje”; *lɛ:ŋs* „langs”; *mɛ:ntšə* „mandje”; *mɛ:nəkə* „mannetje”; *pɛ:nəkə* „pannetje”; *tɛ:ntšə* „tandje”; *tɛ:ŋskə* „tangetje”; *vərstɛ:nex* „verstandig”; *vɛ:mka* „vlammetje”; *wɛ:ŋskə* „wangetje”; *zɛ:ŋər* „zanger”.
bɛ:lkə „balletje”; *bɛ:l* „ballen” (pl. subst.); *hɛ:lstər* „halster”; *kɛ:ləfkə* „kalfje”; *šɛ:ləm* „schelm”; *šɛ:ləmka* „schelmpje”; *stɛ:l* „stallen” (pl. subst.); *stɛ:lkə* „stalletje”; *twɛ:ləf* „twaalf”; *wɛ:l* „wel”, rol;
wɛ:lə „wellen”, rollen (ww.).

Wg. ɛ

Sleeptoon:

III. A :

- [e.] in : *mɛ:nt* „ment”, pepermint.
hɛ:ləpə „helpen”; *e:x hɛ:ləp* „ik help”; *stɛ:lt* „stelt”;
šɛ:ləf „schelf”, hooizolder.
- [e.] in : *wɛ:nsə* „wensen”; *e:x wɛ:ns* „ik wens”.
mɛ:lək „melk”; *mɛ:ləkə* „melken”; *šɛ:ləp* „schelp”;
smɛ:ltə „smelten”; *hət smɛ:lt* „het smelt”.
- [e.] in *ve:nstər* „venster”.

III, B, 1 :

- [e.] in : *ɣɛ:lt* „geld”; *hɛ:ləm* „helm”; *vɛ:l* „vel”; *vɛ:lt* „veld”.
- [e.] in : *fɛ:l* „fel”, onstuimig, lief (onz. sg. en pred.).

III, C, 1 :

- [e.] in : *spɛ:lə* „spelden” (pl. subst.).

[e.] in : *bre:m* „brem”.

Stoottoon :

III, B, 2 :

[e:] in : *be:l* „bel” ; *ve:leŋ* „velg” ; *ze:laf* „zelf” ; *ze:lavda* „zelfde” ; *spe:lə* „spelden” (ww.).

[e:] in : *ste:m* „stem” ; *ste:mə* „stemmen” (ww.).
γe:lə „gelden” ; *fē:lə* „felle” (m. sg.) ; *fē:l* „felle”
 (vr. sg. en pl. 3 gesl.).

[α:] in : *kα:lər* „kelder”.

III, C, 2 :

[e:] in : *spe:l* „speld” (zie voor de vorm met sleeptoon en bewaarde tweede syllabe onder III, C, 1).

Wg. i

Sleeptoon :

III, A :

[e.] in : *dre.ŋkə* „drinken” ; *e:x dre.ŋk* „ik drink” ; *hē.ŋkə*, „hinken” ; *e.ŋk* „inkt” ; *kle.ŋk* „klink” ; *kre.nt* „krent” ; *le.ŋks* „links” ; *le.nt* „lint” ; *pe.ŋstə* „Pinksteren” ; *wē.ntər* „winter”.

[e.] in : *ble.ŋkə* „blinken” ; *hət ble.ŋkt* „het blinkt” ; *de:x dre.ŋks* „jij drinkt” ; *hē. dre.ŋkt* „hij drinkt” ; *fle.ŋk* „flink” ; *kre.mpə* „krimpen” ; *pe.nt* „pint” ; *ste.ŋkə* „stinken” ; *de:x ste.ŋks* „jij stinkt” ; *twe.ntex* „twintig” ; *we.ŋkəl* „winkel”.

III, B, I :

- [e.] in : *blɛ.nɪ* „blind” (onz. sg. en pred.); *dɛ.ŋk* „ding”; *e.n* „in”; *rɛ.ŋk* „ring”; *wɛ.nɪ* „wind”.
- [e.] in : *mɛ.n* „min” (telw.).
ɑ'prɛ.l „april”; *brɛ.l* „bril”; *wɛ.lt* „wild (onz. sg. en pred.).

III, C, 1 :

- [e.] in : *kɛ.nər* „kinderen”; *wɛ.nəl* „windel”, omwindsel; ook bij *bɛ.nə* „binden”, *brɛ.ŋə* „brengen”, *vɛ.nə* „vinden” en *zɛ.ŋə* „zingen” in de vormen waar de tweede syllabe bewaard bleef.
- [e.] in : *sɛ.ŋəl* „singel”; *vɛ.ŋər* „vinger”; *zɛ.lvər* „zilver”.

Stoottoon :

III, B, 2 :

- [e:] in : *bɛ:nə* „binnen”; *blɛ:nə* „blinde” (adj. m. sg; ook subst.); *blɛ:n* „blinde” (adj. vr. sg. en pl. 3 gesl.)
drɛ:ŋə „dringen”; *e:x drɛ:ŋ* „ik dring”; *dwe:ŋə* „dwingen”; *e:x dwe:ŋ* „ik dwing”; *ʃɛ:məl* „schimmel”;
spɛ:n „spin”; *spɛ:nə* „spinnen (ww. en pl. subst.)”;
sprɛ:ŋə „springen”; *e:x sprɛ:ŋ* „ik spring”; *wɛ:nə* „winnen”; *e:x wɛ:n* „ik win”; *vɛ:ŋə* „wringen”;
e:x vɛ:ŋ „ik wring”; *zwe:mə* „zwemmen”; *e:x zwe:m* „ik zwem”.
- [e:] in : *bəɣe:nə* „beginnen”; *e:x bəɣe:n* „ik begin”;
de:ŋskə „dingetje”; *de:x drɛ:ŋs* „jij dringt”; *hɛ̄.*
drɛ:ŋt „hij dringt”; *de:x dwe:ŋs* „jij dwingt”; *hɛ̄.*
dwe:ŋt „hij dwingt”; *ke:n* „kin”; *mɛ:nər* „minder”;
re:ŋ „ringen” (pl. subst.); *re:nə* „rinnen”, lekken;

sle:m „slim”; *de:x spre:ŋs* „jij springt”; *hē. spre:ŋt* „hij springt”; *de:x we:ns* „jij wint”; *hē. we:nt* „hij wint”; *de:x vre:ŋs* „jij wringt”; *hē. vre:ŋt* „hij wringt”; *de:x zwe:ms* „jij zwemt”; *hē. zwe:mt* „hij zwemt.”
pe:l „pil”; *še:lār* „schilder”; *ste:l* „stil”; *we:lə* „wilde” (m. sg.); *we:l* „wilde” (vr. sg. en pl. 3 gesl.); *we:lex* „willig”, bronstig, van koeien; *we:lə* „willen”; *e:x we:l* „ik wil”.

III, C, 2 :

(zie voor de vormen met sleeptoon en bewaarde tweede syll. onder III, C, 1).

[e:] in : sg. 1 en pl. 2 pres. van de ww. binden, brengen, vinden, zingen : *e:x bē:n, bre:ŋ, vē:n, zē:ŋ*; *γē. bē:nt, bre:ŋt, vē:nt, zē:ŋt*.

[e:] in sg. 2 en 3 van dezelfde ww. :
de:x be:ns, bre:ŋs, ve:ns, ze:ŋs; *hē. be:nt, bre:ŋt, ve:nt, ze:ŋt*.

Wg. o en u

Sleeptoon :

III, A :

[o.] vóór door dentaal gevolgde nasaal of niet door *t* gevolgde *l*.

bō.nt „bont”; *fro:nsə* „fronsen”; *γəbō.nt* „gebint”; *kō.nt* „kont”; *spo:ns* „spons”; *stro:nt* „stront”. *pō.ls* „pols”; *pō.lə* „polsen” (pl. subst.); *sō.lfər* „solfer”; *vō.lək* „volk”; *wō.lək* „wolk”; *hō.ləpə* „hielpen” (ook *hō.ləp* „hielp”); *γəhō.ləpə* „geholpen”.

[o.] vóór door velaar of labiaal gevolgde nasaal.
blo.ɣkə „blonken” (ook sg. *blo.ɣk* „blonk”); *ɣəblo.ɣkə*
 „geblonken”; *bro.ɣkə* „bronken”, pruilen; *do.ɣkəl*
 „donker”; *dro.ɣkə* „dronken” (ook sg. *dro.ɣk*
 „dronk”); *ɣədro.ɣkə* „gedronken”; *klo.mp* „klomp”;
no.ɣk „nonk”, oom; *po.mp* „pomp”; *ro.ɣkə* „ron-
 ken”; *sto.mp* „stomp”; *sto.ɣkə* „stonken (ook *sto.ɣk*
 „stonk”); *ɣəsto.ɣkə* „gestonken”; *vo.ɣk* „vonk”;
zwo.ɣk „zwonk”, zwaai.

[ō.] waar de *l* vóór *t* gevokaliseerd werd :
bō.t „bout”; *hō.t* „hout”; *hō.tə* „houten”; *kō.tərə*
 „ploegkouter”, *stō.t* „stout”.
 Ook in een paar gevallen van vokalisering vóór *s* :
kō.s „kous”; *kō.sə* „kousen”; *ō.s* „ons” (pers. vnw.).

III, B, 1

[o.] vóór niet door labiaal of velaar gevolgde nasaal en
 niet door *d* gevolgde *l* : *blō.nt* „blond” (onz. sg. en
 pred.); *ɣəzō.nt* „gezond” (onz. sg. en pred.); *ɣrō.nt*
 „grond”; *hō.nt* „hond”; *mō.nt* „mond”; *pō.nt*
 „pond”.
knō.l „knol”; *vō.l* „vol” (onz. sg. en pred.).

[o.] vóór door velaar of labiaal gevolgde nasaal :
jo.ɣk „jong” (subst. en adj. onz. sg. en pred.); *ko.mp*
 „kom” (subst.); *kro.mp* „krom” (onz. sg. en pred.);
vro.ɣk „wrong”.

[ō.] waar de *l* vóór *d* gevokaliseerd werd :
ɣō.t „goud”; *šō.t* „schuld”.

III, C, 1 :

[o.] in : *bō.ntə* „bonden” (met *t* naar sg. *bō.nt* „bond”);
ɣəbō.nə „gebonden”; *bəzō.nər* „bijzonder”; *hō.nərt*

„honderd”; *o.nər* „onder”; *vərwo.nərə* „verwonderen”; *və.ntə* „vonden” (met *t* naar sg. *və.nt* „vond”); *γəvə.nə* „gevonden”; *wə.nər* „wonder”; *zə.nər* „zonder”; *zə.ndex* „zondag”; *bə.l* „bol” (subst. : rond voorwerp).

[o.] in : *ho.γər* „honger”; *mo.mər* „momboor”, voorgd; *γəzo.γə* „gezongen”.

[ō.] in : *šō.ər* „schouder”.

Stoottoon :

III, B, 2 :

[p:] vóór niet door labiaal of velaar gevolgd nasaal of niet door *d* gevolgd *l* :

blə:nə „blonde” (m. sg.); *blə:n* „blonde” (vr. sg. en pl. 3 gesl.); *də:nər* „donder”; *də:nərə* „donderen”; *γəzə:nə* „gezonde” (m. sg.); *γəzə:n* „gezonde” (vr. sg. en pl. 3 gesl.); *γrə:leŋ* „grondel”; *γə:nə* „gunnen”; *hə:n* „honden” (pl. subst.); *kə:nə* „kunnen”; *tə:n* „ton”; *wə:n* „wonde”; *wə:nə* „wonnen” (ook sg. *wə:n* „won”); *γəwə:nə* „gewonnen”; *zə:n* „zon”. *bə:l* „bol” (subst. : haarspit); *krə:lə* „krullen”; *mə:lər* „molenaar”; *pə:ler* „polder”, hoenderrek; *və:lə* „volle” (m. sg.); *və:l* „volle” (vr. sg. en pl. 3 gesl.); *və:lγə* „volgen”; *wə:l* „wol”; *zə:lər* „zolder”.

[o:] vóór velare of labiale nasaal :

bəko:mst „bekomst”; *də:m* „dom”, naaf; *dro:γə* „drongen” (en *dro:γ* „drong”); *γədro:γə* „gedrongen”; *dwo:γə* „dwongen” (en *dwo:γ* „dwong”); *γə-dwo:γə* „gedwongen”; *γə:m* „gom”; *ho:məl* „hommel”; *jo:γə* „jonge” (m. sg.); *jo:γ* „jonge” (vr. sg. en pl. 3 gesl.); *jo:γ* „jongen” (subst. pl.); *jo:γə* „jongen”

(ww.) ; *kro:mə* „kromme” (m. sg.) ; *kro:m* „kromme” (vr. sg. en pl. 3 gesl.) ; *lo:ŋ* „long” ; *ro:m* „rong” ; *spro:ŋə* „sprongen” (ww. pl. ; ook sg. *spro:ŋ* „sprong”) ; *γəspro:ŋə* „gesprongen” ; *to:ŋ* „tong” ; *tro:məl* „trommel” ; *vro:ŋə* „wongen” (ww. pl. ; ook sg. *vro:ŋ* „wrong”) ; *γəvro:ŋə* „gewongen” ; *zo:ŋə* „zongen” (ook sg. *zo:ŋ* „zong”) ; *zwo:mə* „zwommen” (ook sg. *zwo:m* „zwom”) ; *γəzwo:mə* „gezwommen”.

OPM. : het adj. *sto:m* „stom” heeft steeds stoottoon.

[ō:] waar de *l* gevokaliseerd werd :

γō:ə „gouden” ; *sō:s* „saus” ; *e:x wō:* „ik wilde”.

OPM. : „ons”, „onze” als possessiefpronomen kan in alle gevallen zowel sleep- als stoottonig uitgesproken worden (*ō.s* — *ō:s* — *ō.zə* — *ō:zə*). Het pers. pron. blijkt verwarring te hebben gesticht. Er is dus hier geen aan regels gebonden afwisseling van sleep- en stoottoon zoals bij „mijn”, „dijn”, „zijn”, in tegenstelling met het Tongers (cfr GROOTAERS, *Dialect van Tongeren, Lier-Leipzig*, 1910, blz. 199).

Umlaut van Wg. u (en o)

Sleeptoon:

III, A :

[e.] vóór nasaal :

te.ŋkə „dunken” ; *ke.mpkə* „kommetje” *kle.mpkə* „klompje” ; *pe.mpkə* „pompje” ; *stre.ntšə* „strontje”.

[e.] vóór *l* : *hē.ləp* „hulp”.

III, C, 1 :

[e.] vóór *l* : *γē.lə* „gulden” ; *šē.lex* „schuldig”.

OPM. : Vbb. van III, B, 1 kunnen hier uiteraard niet aangetroffen worden.

Stoottoon :

III, B, 2 :

[e:] vóór nasaal :
de:n „dun” ; *he:ntšə* „hondje” ; *je:ɲskə* „jongetje” ;
me:nex „mondig” ; *me:ntšə* „mondje” ; *e:m* „om” ;
ze:n „zonde”.

[e:] vóór l :
pe:l „pul” , jonge hen ; *ve:lə* „vullen” ; *ex ve:l* „ik vul”.

C. Vóór r.

Alle vbb. gaan volgens regel III.

Wg. a

Sleeptoon :

III, A :

[ē.] vóór labiaal en velaar :
kē.rəp „karper” ; *mē.rət* „markt” ; *pē.rək* „perk” ;
sē.rəp „scherp” ; *stē.rək* „sterk” ; *vē.rkə* „varken” ;
zē.rək „zerk” , doodskist.

[ō.] vóór dentaal : *kō.rt* „kaart” ; *pō.rt* „part”.

III, B, 1 :

[ē.] vóór labiaal en velaar :
ē.rəm „arm” (adj. onz. sg. en pred.) ; *ē.rəm* „arm”
(subst. sg.) ; *bē.rəx* „barg” , gesneden mannelijk
varken ; *dē.rəm* „darm” ; *ē.rəx* „erg” , id. of gierig
(adj. onz. sg. en pred.) ; *mē.rəx* „merg” ; *wē.rəm*
„warm” (onz. sg. en pred.) ; *zwē.rəm* „zwerm”.

[ō.] vóór dentaal : *ō.rt* „aard” ; *bō.rt* „baard” ; *bō.rs*
„baars”.

III, C, 1 :

[ē.] vóór labiaal of velaar :

ē.rbat „arbeid”; ē.rmuī: „armoede”; bē.rvās „barvoets”; dē.rā „durven”; e:x dē.r „ik durf”; ē.rt „erwt”.

[ā.] vóór dubbele r: tā.r „teer”.

Stoottoon :

III, B, 2 :

[ē:] vóór labiaal of velaar :

ē:rmā „arme” (m. sg.); ē:rām „arme” (vr. sg. en pl. 3 gesl.); ē:rām „armen” (subst. pl.); bē:rāx „bargen”; dē:rām „darmen”; dē:rāmkā „darpje”; ē:rγā „erge” (m. sg.); ē:rāx „erge” (vr. sg. en pl. 3 gesl.); kē:rmā „kermen”; tē:rāf „tarwe”; tē:rγā „tergen”; vē:rāf „verf”; vē:rāfkā „verfje”, kleurpotlood; wē:rmā „warme” (m. sg.); wē:rām „warme” (vr. sg. en pl. 3 gesl.); zwē:rmā „zwermen” (ww.).

[o:] vóór dentaal : zwō:r „zwoerd”.

[ā:] vóór dubbele r:

bā:r „baar” (subst.); kā:r „kar”; šā:rā „scharrelen”; spā:r „dakspar”; stā:rble.nt „staarblind”, stekeblind.

Umlaut van Wg. a

1) *Primaire umlaut.*

Sleeptoon :

III, C, 1 :

[e.] in : e.rγās „ergens”; nē:rγās „nergens”; mē:rγal „mergel”.

OPM. : Vbb. van III, B, 1 kunnen hier uiteraard niet aangetroffen worden.

Stoottoon :

III, B, 2 :

[e:] in : *bɛ:ræx* „berrie” ; *hɛ:ræxst*, *hɛ:ræfst* „herfst”.

III, E, 2 :

[i:] in : *mī:rt* „maat”.

2) *Secundaire umlaut* :

OPM. : Hier worden geen diminutiva of pluralia opgenomen wier grondwoord reeds een palatale [ē] had vóór *r* + labiaal of velaar.

Deze [ē] wordt immers nooit verder gepalataliseerd (b. v. *kē.rəp* „karper” : *kē.rəpkə* „karpertje” ; *dē.rəm* „darm” : *dē.rəm* „darmen” : *dē:rəmkə* „darpje”).

Sleeptoon :

III, A :

[ē.] in : *kē.rtšə* „kaartje”.

III, C, 1 :

[ē.] in : *bē.rtšə* „baardje”.

Stoottoon :

III, B, 2 :

[ē:] in : *kē:rkə* „karretje”.

Wg. *ë*

Sleeptoon:

III, A :

- [*ē*.] vóór velaar : *wē.rək* „werk”.
 [*ē*.] vóór dentaal : *dwē.rs* „dwars”.

III, B, 1 :

- [*ē*.] vóór labiaal of velaar :
bē.rəx „berg” (sg.); *dē.rəf* „derf”, niet gaar (onz. sg. en pred.).
 [*ē*.] vóór dentaal :
hē.rt „haard”; *kē.rəl* „kerel”; *wē.rt* „waard”.

III, C, 1 :

- [*ē*.] in de vormen met bewaarde tweede syllabe van
bədē.rvə „bederven”, *stē.rvə* „sterven”.
 [*iə*.] in : *de:x wīə.rs* „jij wordt”; *hē. wīə.rt* „hij wordt”.
 [*ē*.] in : *wē.rə* „worden”; *vē.rzə* „vaarzen” (pl. subst.).

III, E, 1 :

- [*ē*.] in : *kē.n* „kern”, pit ; *lən'tē.n* „lantaarn”.

Stoottoon:

III, B, 2 :

- [*ē*:] vóór labiaal, velaar of dubbele *r* :
bē:rəx „bergen” (pl. subst.); *dē:rvə* „derve”, niet gaar (m. sg.); *dē:rəf* „derve” (vr. sg. en pl. 3 gesl.);

fē:rəm „ferm”; *kē:rvə* „kerven”; *stē:r* „ster”; *vē:r* „ver”.

[ē:] vóór dentaal :

ē:rt „aarde”; *γē:n* „gaarne”; *γē:rt* „gard”, stok;
pē:rt „paard”; *pē:rt* „paarden”; *vē:rex* „vaardig”,
 gereed; *wē:n* „zweertje op het ooglid”.

III, C, 2 :

(zie voor de vormen met sleeptoon en bewaarde tweede syllabe onder III, C, 1).

[ē:] in : *e:x stē:raf* „ik sterf”; *de:x stē:rafs* „jij sterft”;
hē. stē:raft „hij sterft”; *hət bədē:raft* „het bederft”.

[ē:] in : *e:x wē:r* „ik word”; *vē:rs* „vaars” (sg.).

III, E, 2 :

[α:] in : *hα:rt* „hart”; *kα:rs* „kaars”; *spx:rtələ* „spartelen”;
stα:rt „staart”; *vα:rs* „vars”, hiel; *zwα:rt* „zwart”.

[ρ:] in : *bρ:rstə* „barsten”; *smp:rtə* „smarten”, pijn doen;
vρ:rs „vers”.

[e:] in : *kē:rsmes* „kerstmis”.

[ē:] in : *pē:rsəl* „perzik”.

OPM. : 1) Hierbij ook *dē:rti:n* „dertien”; *dē:rtex* „dertig”.

2) Het rangtelwoord „derde” kan in alle gevallen zowel stoottonig als sleeptonig gerealiseerd worden :
dē.rdə en *dē:rdə*.

Wg. i

Sleeptoon:

III, A :

- [ɛ.] in : *bɛ.rək* „berk” ; *kɛ.rək* „kerk” ; *kɛ.rmes* „kermis” ;
wɛ.rəkə „werken” ; *e:x wɛ.rək* „ik werk”.

Stoottoon:

III, B, 2 :

- [ɛ:] in : *vɛ:rmə* „vormen”, firmare.

Wg. o en u

Sleeptoon:

III, A :

- [ɛ.] vóór labiaal of velaar :
dɛ.rəp „dorp” ; *dɛ.rpəl* „dorpel” ; *slɛ.rpə* „slorpen” ;
snɛ.rəkə „snorken” ; *vɛ.rək* „vork”.

- [ūə.] vóór dentaal : *pūə.rt* „poort” ; *pūə.rsi:* „portie”.

III, B, 1 :

- [ɛ.] vóór labiaal of velaar :
bɛ.rəx „borg” ; *kɛ.rəf* „korf” (sg.) ; *stɛ.rəm* „storm” ;
wɛ.rəm „worm” (sg.).

- [ūə.] vóór dentaal :

a'kūə.rt „akkoord” ; *blūə.n* „bloorn”, merel ; *būə.rt*
 „boord” ; *dūə.rə* „deorn” ; *hūə.rə* „hoorn”, doffer ;
hūə.rə „hoorn” (stof) ; *kūə.rə* „koren” ; *mūə.rt*
 „moord” ; *wūə.rt* „woord”.

III, C, 1 :

- [*e*.] vóór labiaal of velaar :
bədə.rəvə „bedorven”; *γē.rγələ* „gorgelen”; *mē.rγə*
 „morgen”.
 [*ūə*.] vóór dentaal : *γəwūə.rə* „geworden”, *wūə.rtə* „werden”
 (ook *wūə.rt* „werd”).
 [*o*.] in *γəstə.rvə* „gestorven”.

Sto o t t o o n :

III, B, 2 :

- [*e*:] vóór labiaal of velaar :
kē:rəf „korven” (pl. subst.); *mē:rəx* „murw”, gaar ;
spē:rəx „spurrie”; *wē:rəm* „wormen” (pl. subst.);
zē:rəx „zorg”; *zē:rγə* „zorgen”.
 [*o*:] vóór dentaal : *dō:r* „dor”; *hō:rtəl* „horzel”.
 Ook in : *stō:rvə* „stierven” (ook *stō:rəf* „stierf”).

III, E, 2 :

- [*o*:] in : *bō:rs* „beurs”; *bō:rst* „borst”; *bō:rstəl* „borstel”;
dō:rsə „dorsen”; *dō:rst* „dorst”; *kō:rs* „koorts”;
kō:rst „korst”; *kō:rt* „kort”; *kwa:kfō:rs* „kwakvors”,
 kikker; *mō:rtəl* „mortel”; *vō:rst* „dakvorst”; *wō:rst*
 „worst”; *wō:rtəl* „wortel”.
 [*o*:] in : *vo:rt*, Hd. fort, weg.

Umlaut van Wg. u (en o)

OPM. : Hier worden geen diminutiva of pluralia opgenomen wier grondwoord reeds een palatale [*e*] had vóór *r* + labiaal of velaar. Deze [*e*] wordt

immers nooit verder gepalataliseerd (b. v. *dɛ.rəp* „dorp” : *dɛ.rəpkə* „dorpje”; *kɛ.rəf* „korf” : *kɛ:rəf* „korven” : *kɛ:rəfkə* „korfje”).

Sleeptoon:

III, A :

[iə.] in : *pīə.rtsə* „poortje”; *bīə.rt* „beurt”.

III, E, 1 :

[iə.] in : *dīə.n* „dorens” (pl.); *hīə.n* „horens” (pl.); *kīə.nkə* „korentje”, graankorrel.

Stoottoon:

III, B, 2 :

[ē:] in : *bē:rt* „boorden” (pl. subst.); *wē:rt* „woorden” (pl.).

II. In open syllabe.

Gaan volgens regel I : de primaire umlaut van Wg. *a* ; Wg. *i*, *o*, *u* en umlaut van Wg. *u*.

Gaan volgens regel III : Wg. *a* ; secundaire umlaut van Wg. *a* ; Wg. *ē*.

Wg. *a* (1)

Sleeptoon:

III, A :

[ō.] in : *ō.p* „aap”; *ō.kələx* „akelig”; *bō.tə* „baten”; *brō.k* „braakland”; *dō.k* „dak”; *γō.pə* „gapen”;

(1) De [ō]-klank in de hier geklasseerde woorden heeft vóór dentaal een lichte naslag, die in de fonetische transcriptie niet wordt weergegeven.

γəmō.k „gemak”; *hō.t* „haat”; *hō.tə* „haten”; *kō.kələ* „kakelen”; *kō.tər* „kater”; *krō.kə* „kraken”; *lō.t* „laat” (adj.); *lō.kə* „laken” (subst.); *mō.k* „maak” (subst.); *mō.kə* „maken”; *nōks* „naakt”; *nō.t* „nat”; *pō.t* „meter”, doopmoeder; *plō.t* „plaats”; *rō.kə* „raken”; *rō.pə* „rapen”; *smō.k* „smaak”; *smō.kə* „smaken”; *stō.k* „staak”; *vō.t* „vat”; *vlō.k* „vlak” (adj.); *wō.kə* „waken”; *wō.tər* „water”; *wō.t* „waat” (scherp van een zeis); *wō.səm* „wasem”; *zō.k* „zaak”; *zō.t* „zat”; *zwō.k* „zwak”.

UITZ.: *pō:tər* „pater”.

III, B, 1 :

OPM. : De rekking is hier bijgevolg analogisch.

[*ō.*] in : *blō.t* „blad”; *dō.x* „dag” (sg. subst.); *γlō.t* „glad”; *γlō.s* „glas”; *γrō.f* „graf”; *γrō.s* „gras”; *kō.r* „kaar”, bijenkorf; *lō.m* „lam” (adj. onz. sg. en pred.); *pō.t* „pad”, smalle weg; *rō.t* „rad”; *slō.x* „slag”; *smō.l* „smal” (onz. sg. en pred.); *stō.f* „staf”; *tō.m* „tam” (onz. sg. en pred.); *γəzwō.t* „zwad”.

UITZ. : *kō:f* „kaf”.

OPM. : *kō.l* „kaal” en *vō.l* „vaal” worden op dezelfde wijze behandeld : sleetoon in onz. sg. en pred.

III, C, 1 :

[*ō.*] in : *ō.f* „af”; *bō.zələ* „bazelen”; *blō.r* „bladeren” (pl. subst.); *dō.vərə* „daveren”; *fō.li:* „falie”; *γō.rə* „garen”; *γlō.zər* „glazen” (subst. pl.); *hō.γəl* „hagel”; *hō.mər* „hamer”; *hō.zəlnūə.t* „hazelnoot”; *hō.vər* „haver”; *kō.mər* „kamer”; *kəstō.nəl* „kastanje”; *krō.x* „kraag”; *lō.ĵə* „laden”; *mō.γər* „mager”; *mōi.* „made”; *mō.lə* „malen”; *mō.nə* „manen” (subst.

pl.); *mō.zələ* „mazelen”; *nō.γəl* „nagel”; *rō.r* „raderen” (pl.); *šō.mə* „schamen”; *vō.dər*, *vō.jər* „vader”; *vō.zəl* „vazel”, geslachtsorgaan van een merrie of koe; *wō.γəl* „wagen” (subst.).

Hierbij een reeks werkwoordsvormen waarin de tweede syllabe bewaard bleef: *drō.γə* „dragen”; *γrō.və* „graven”, spitten; *hō.lə* „halen”; *vō.rə* „varen”, rijden; *γədrō.γə* „gedragen”; *γəγrō.və* „gegraven”; *γəvō.rə* „gevaaren”.

Eveneens enkele pluralia met bewaarde tweede syllabe: *hō.nə* „hanen”; *hō.zə* „hazen”; *nō.mə* „namen”; *tō.lə* „talen”.

Stoottoon:

III, B, 2 :

[ō:] in : *ō:n* „aan”; *bō:n* „baan”; *bō:s* „baas”; *bō:zə* „bazen”; *bō:jə* „baden”; *e:x bō:i*: „ik baad”; *bəγō:jə* „begaden”, bevuilen; *drō:və* „draven”; *hē. drō:ft* „hij draaft”; *γō:i*: „gade”, tweede deel van een paar; *hō:m* „haam”; *hō:rə* „haren” (ww.); *hō:və* „haven”; *jō:xt* „jacht”; *jō:γə* „jagen”; *e:x jō:x* „ik jaag”; *kō:lə* „kale” (adj. m. sg.); *kō:l* „kale” (vr. sg. en pl. 3 gesl.); *knō:γə* „knagen”; *hē. knō:xt* „hij knaagt”; *krō:n* „kraan”; *lō:i*: „lade”; *mō:x* „maag”; *mō:xt* „maagd”, dienstmeisje; *mō:l* „maal”, zak; *mō:lə* „malen”, zakken (pl. subst.); *na:xtšō:l* „nachtschade”; *nō:s* „neus”; *rō:m* „raam”; *slō:t* „salade”; *šō:l* „schaal”; *ki:lə'sō:i*: „(koele) schaduw”; *šəndō:l* „schandaal”; *šō:və* „schaven”; *de:x šō:fs* „jij schaaft”; *spō:rə* „sparen”; *e:x spō:r* „ik spaar”; *vō:lə* „vale” (adj. m. sg.); *vō:l* „vale” (vr. sg. en pl. 3 gesl.); *vō:n* „vaan”; *vlō:i*: „vlade”; *wō:l* „wel” (bijw.); *zō:x* „zaag”; *zō:l* „zaal”; *zō:l* „zadel”; *zō:lex* „zalig”.

Hierbij een reeks woorden waarvan eveneens sleeptonige vormen bestaan. De sleeptonige vormen hebben nooit een tweede syllabe gehad; de rekking is er dus analogisch (zie onder III, B, 1) : *dō:x* „dagen” (pl. subst.); *γlō:zə* „glazen” (adj.); *γrō:zə* „grazen”; *lō:mə* „lamme” (adj. m. sg.); *lō:m* „lamme” (vr. sg. en pl. 3 gesl.); *lō:mə* „lamen” (ww. : mank gaan); *smō:lə* „smalle” (adj. m. sg.); *smō:l* „smalle” (vr. sg. en pl. 3 gesl.); *tō:mə* „tamme” (adj. m. sg.); *tō:m* „tamme” (vr. sg. en pl. 3 gesl.); *vən'dō:x* „vandaag”.

III, C, 2 :

(zie voor de vormen met sleepton en bewaarde tweede syllabe onder III, C, 1).

Een reeks werkwoordsvormen waarin de tweede syllabe wegviel : *e:x drō:x*, *γrō:f*, *hō:l*, *lō:i*, *vō:r* „ik draag, graaf, haal, laad, vaar”; *de:x hō:ls*, *lō:i:s* „jij haalt, laadt”; *hē*. *hō:lt*, *lō:i:t* „hij haalt, laadt”; *γē*. *drō:xt*, *γrō:ft*, *hō:lt*, *lō:i:t*, *vō:rt* „jullie dragen, graven, halen, laden, varen”; *hō:lde* „haalde”; *γəhō:lt* „gehaald”.

De subst. *hō:n* „haan” (sg.); *hō:s* „haas” (sg.); *nō:m* „naam”; (sg.); *tō:l* „taal” (sg.).

Primaire umlaut van Wg. a

I :

[*iə*.] in : *bīə.k* „beek”; *bīə.r* „bos”; *dīə.kə* „deken”, beddek; *iə.vi*: „evie”, *avena strigosa*; *iə.zel* „ezel”; *γəwīə.r* „geweer”; *kīə.per* „keper”; *kīə.rə* „keren”, vegen; *kīə.təl* „ketel”; *klīə.pəl* „klepel”; *līə.pəl* „lepel”; *pīə.tərə* „peter”; *rī.ə* „reden”; *tīə.γə* „tegen”; *de:x vīə.rs*, *hē*. *vīə.rt* „jij, hij vaart”; *vərtīə.rə* „verteren”; *e:x vərtīə.r* „ik verteer”; *vīə.γəl* „vlegel”; *wīə.rə* „weren”; *e:x wīə.r me:x* „ik weer mij”.

[i.] in : *ni.təl* „netel” ; *pi.pəl* „pepel”, vlinder.

[ī.] in : *pī.γəl* „pegel”, pin.

UITZ. : 1) *de:x dri:xs* „jij draagt” ; *hē. dri:xt* „hij draagt” ; *de:x γri:fs* „jij graaft” ; *hē. γri:ft* „hij graaft”.
Zie regel III, D.

2) *ē:k* „edik”, azijn ; *ē:x* „eg” ; *ē:γə* „eggen” ; *mē:r* „merrie”.

Secundaire umlaut van Wg. a (1)

Sleeptoon :

III, A :

[ē.] in : *bē.tər* „beter” ; *kē.kə* „keken”, schreeuwen ;
ē.pkə „aapje” „dakje” ; *γəmē.kələk* „gemakkelijk” ;
plē.tšə „plaatje” ; *stē.kskə* „staakje” ; *vē.tšə* „vaatje”.

III, C, 1 :

[ē.] in : *ē.l* „eel”, toch ; *ē.nt* „eend” ; *zwē.rə* „zweren”,
eed doen. Hierbij ook de diminutieven *hē.mərkə*
„hamertje” ; *kē.mərkə* „kamertje” ; *nē.γəlkə* „na-
geltje” ; *wē.γəlkə* „wagentje”, wier grondwoord ook
sleeptoon heeft, niettegenstaande de tweede syll.

Stoottoon :

III, B, 2 :

[ē:] in : *hē:nkə* „haantje” ; *hē:skə* „haasje” ; *krē:xskə*
„kraagje” ; *krē:nkə* „kraantje” ; *mē:xskə* „maagje” ;
mē:lkə „maaltje”, zakje ; *mē:xtsə* „meisje” ; *nē:skə*
„neusje” ; *zē:xskə* „zaagje” ; *zē:lkə* „zaaltje” ; *zē:lkə*
„zadeltje”.

(1) De [ē]-klank in de woorden geklasseerd bij secundaire umlaut van Wg. a en bij Wg. ə in open syllabe, heeft, behalve vóór velaar en in de auslaut een lichte naslag, die in de fonetische transcriptie niet wordt weergegeven.

Hierbij ook enkele diminutiva wier grondwoord sleeptoon met analogische rekking heeft : *blē:tšā* „blaadje” ; *γlē:skā* „glaasje” ; *pē:tšā* „paadje” ; *rē:tšā* „raadje” ; *stē:fkā* „staafje”.

Wg. ë

Sleeptoon :

III, A :

[ē.] in : *brē.kā* „breken” ; *e:x brē.k* „ik breek” ; *dē.kā* „deken”, *decanus* ; *ē.tā* „eten” ; *e:x ē.t* „ik eet” ; *γē.tā* „gegeten” ; *γəzē.tā* „gezetten” ; *mē.tā* „meten” ; *e:x mē.t* „ik meet” ; *γəmē.tā* „gemeten” ; *pē.pār* „peper” ; *rē.k* „reek”, hark ; *rē.kānā* „rekenen” ; *sprē.kā* „spreken” ; *e:x sprē.k* „ik spreek” ; *stē.kā* „steken” ; *e:x stē.k* „ik steek” ; *γəstē.kā* „gestoken” ; *vəryē.tā* „vergeten” ; *e:x vəryē.t* „ik vergeet” ; *vəryē.tā* „vergeten” (part. perf.) ; *frē.tā* „vreten” ; *e:x frē.t* „ik vreet” ; *γəfrētā* „gevreten” ; *wē.k* „week” (subst.) ; *zē.tel* „zetel”.

III, B, 1 :

OPM. : De rekking is hier bijgevolg analogisch.

[ē.] in : *γəbē.t* „gebed” ; *wē.x* „weg” (subst. sg.).
OPM. : *γē.l* „geel” en *šē.l* „scheel” worden op dezelfde wijze behandeld : sleeptoon in onz. sg. en pred.

III, C, 1 :

[ē.] in : *bē.dələ* „bedelen” ; *bəγē.rā* „begeren” ; *ē.vā* „even” ; *γəwē.f* „geweef”, spinneweb ; *knē.ə* „kne-den” ; *lē.γār* „leger” ; *lē.vār* „lever” ; *nē.vā* „neven”, naast ; *rē.γən* „regen” ; *rē.γənā* „regenen” ; *šē.rā* „scheren” ; *e:x šē.r* „ik scheer” ; *trē.* „trede” ; *vərlē.γə*

„verlegen”; *wē.ralt* „wereld”; *zē.γə* „zegen”; *zē.γənə* „zegenen”.

Hierbij een reeks werkwoordsvormen waarin de tweede syllabe bewaard bleef : *γənē.zə* „genezen”; *γē.və* „geven”; *lē.və* „leven”; *lē.zə* „lezen”; *stē.lə* „stelen”; *trē.ə* „treden”; *γənē.zə* „genezen” (part. perf.); *γəγē.və* „gegeven”; *γəlē.zə* „gelezen” *γətrē.ə* „getreden”.

Eveneens enkele pluralia met bewaarde tweede syllabe : *pē.rə* „peren”; *vē.rə* „vederen”; *zwē.rə* „zweren”.

[iə.] in : *de:x šīə.rs*, *hē. šīə.rt* „jij, hij scheert”.

Stoottoon :

III, B, 2 :

[ē:] in : *bē:r* „beer” (roofdier); *balē.ft* „beleefd”; *γē:ə*, Hd. jäten, wieden; *γē:lə* „gele” (m. sg.); *γē:l* „gele” (vr. sg. en pl. 3 gesl.); *kē:l* „keel”; *kwē:nt* „kween”, onvruchtbare koe; *lē:r* „leder”; *lē:rə* „lederen”; *mē:l* „meel”; *nē:f* „neef”; *wē:r* „weder”; *bē:ə* „bidden”; *e:x bē:* „ik bid”; *vē:γə* „vegen”; *wē:x* „wegen” (pl. subst.); *šē:lə* „schele” (m. sg.); *šē:l* „schele” (vr. sg. en pl. 3 gesl.).

[ē:] in *prē:kə* „prediken”.

III, C, 2 :

(zie voor de vormen met sleeptoon en bewaarde tweede syll. onder III, C, 1).

[ē:] in : een reeks werkwoordsvormen waarin de tweede syll. wegviel : *e:x γənē:s*, *γē:f*, *lē:f*, *lē:s*, *stē:l*, *trē:* „ik genees, geef, leef, lees, steel, treed”; *de:x lē:fs*,

hē. lē:ft „jij, hij leeft”; *γē. γanē:st, γē:ft, lē:ft, lē:st, stē:lt, trē:t* „jullie genezen, geven, leven, lezen, stelen, treden”; *lē:vda* „leefde”; *γalē:ft* „geleefd”.
De subst. *pē:r* „peer” (sg.); *vē:r* „veder” (sg.); *zwē:r* „zweer” (sg.).

III, D :

- [i:] in : *de:x γani:st, γi:fs, li:st, sti:ls* „jij geneest, geeft, leest, steelt”; *hē. γanist, γi:ft, li:st, sti:lt* „hij geneest, geeft, leest, steelt”.
[e:] in : *de:x tre:ts, hē. tre:t* „jij, hij treedt”.

Wg. i

I :

- [iə.] in : *bīa.t* „beet” (subst.); *bīa.tə* „beten” (pret. ww.); *γabīa.tə* „gebeten” (ook sg. pret. *bīa.t* „beet”); *bīa.zex* „bezig”; *γabīa.t* „gebit”; *blīa.və* „bleven” (ook *blīa.f* „bleef”); *γabliā.və* „gebleven”; *drīa.və* „dreven” (ook *drīa.f* „dreef”); *γadrīa.və* „gedreven”; *kīa.kə* „keken” (ook *kīa.k* „keek”); *γəkīa.kə* „gekeken”; *kīa.və* „keven” (ook *kīa.f* „keef”); *γəkīa.və* „gekeven”; *krīa.γə* „kregen” (ook *krīa.x* „kreeg”); *γəkrīa.γə* „gekregen”; *lī.ə* „leden” (ook *līa.t* „leed”); *γəli.ə* „geleden”; *līa.vərə* „leveren”; *līa.t* „lid”; *nīa.t* „neet”; *nīa.γə* „negen”; *rī.ə* „reden” (ook *rīa.t* „reed”); *γərī.ə* „gereden”; *rīa.zə* „rezen” (ook *rīa.s* „rees”); *γərīa.zə* „gerezen”; *rīa.ts* „reet”; *šīa.n* „scheen” (subst.); *šīa.nə* „schenen” (pret. ww.) (ook *šīa.n* „scheen”); *γəšīa.nə* „geschenen”; *šīa.t* „scheet” (subst.); *šīa.tə* „scheten” (pret. ww.) (ook *šīa.t* „scheet”); *γəšīa.tə* „gescheten”; *šīa.p* „schip”; *šrīa.və* „schreven” (ook *šrīa.f* „schreef”); *γəšrīa.və* „geschre-

ven"; *vərslīa.tə* „versleten”; *smīa.r* „smeer”; *smīa.rə* „smeren”; *smīa.rex* „smerig”; *smīa.tə* „smeten” (ook *smīa.t* „smeet”); *γasmīa.tə* „gesmeten”; *smīa.t* „smid”; *snī.ə* „sneden” (ook *snīa.t* „sneed”); *γasnī.ə* „gesneden”; *spīa.l* „spel”; *spīa.lə* „spelen” (ww.); *splīa.t* „spleet”; *stīa.k* „steek” (subst.); *stīa.l* „steel”; *stri.ə* „streden”, *twistten* (ook *striə.t* „streed”); *γastri.ə* „gestreden”; *striə.k* „strekel”; *striə.kə* „streken” (pret. ww.) (ook *striə.k* „streek”); *γastriə.kə* „gestreken”; *vīa.st* „veest”; *vərī.ə* „verleden”; *wīa.tə* „weten”; *wīa.zə* „wezen” (pret. wijzen) (ook *wīa.s* „wees”); *γəwīa.zə* „gewezen”; *vriə.və* „wreven” (ook *vrīə.f* „wreef”); *γəvriə.və* „gewreven”; *zīa.f* „zeef”; *zīa.kər* „zeker”; *zīa.mələ* „zemelen”; *zīa.və* „zeven”; *zwīa.γə* „zwegen” (ook *zwīa.x* „zweeg”); *γəzwīa.γə* „gezwegen”.

[i.] in : *i.γəl* „egel”.

[i.] in : *hi.məl* „hemel”; *kri.kəl* „krekel”; *pi.kəl* „pekkel”; *zi.kəl* „sikkel”; *wi.mələ* „wemelen”.

UITZ. : 1) [i:] in *wī:r* „weer”, opnieuw.

2) [ē:] in : *smē:ə* „smeden” (ww.); *snē:* „snede”; *wē:f* „weduwe”.

Wg. o en u

I :

[ūā.] in : *bədrūā.γə* „bedrogen” (pret.; ook *bədrūā.x* „bedroog”); *bədrūā.γə* „bedrogen” (part. pret.); *būā.jəm* „bodem”; *būā.jə* „boden” (ook *būā.t* „bood”); *γəbūā.jə* „geboden”; *būā.rə* „boren”; *būā.tər* „boter”; *būā.və* „boven”; *γəbrūā.kə* „gebroken”; *dūā.γə* „deugen”; *dūā.rə* „dooier”; *dūā.r* „door”; *γūā.t* „goot”; *γrūā.f* „grof”; *hūā.p* „heup”;

hūa.f „hof”; *hūa.l* „hol” (adj. onz. sg. en pred.); *hūa.nerj* „honing”; *hūa.p* „hoop”, verwachting; *hūa.pə* „hopen”; *jūa.k* „juk”; *klūa.və* „kloven” (pret. ww.); *γəkklūa.və* „gekloven”; *kūa.γəl* „kogel”; *kūa.k* „kok”; *kūa.kə* „koken”; *kūa.mə* „komen”; *γəkūa.mə* „gekomen”; *kūa.pər* „koper”; *kūa.zə* „kozen” (ook sg. *kūa.s* „koos”); *γəkūa.zə* „gekozen”; *krūa.pə* „kropen” (ook sg. *krūa.p* „kroop”); *γəkkrūa.pə* „gekropen”; *lūa.γə* „logen” (ook *lūa.x* „loog”); *γəvlūa.γə* „gelogen”; *lūa.t* „lot”; *lūa.tə* „loten”; *mūa.γə* „mogen”; *γənnūa.mə* „genomen”; *nūa.t* „noot”; *ūa.li:* „olie”; *ūa.pə* „open”; *hūa.və* „oven”; *pūa.r* „prei”; *prūa.pər* „proper”; *rūa.kə* „roken” (ook *rūa.k* rook”); *γərrūa.kə* „geroken”; *šūa.t* „scheut”; *šūa.rə* „schoren” (ook *šūa.r* „schoor”); *γəšūa.rə* „geschoren”; *šūa.təl* „schotel”; *šūa.tə* „schoten” (ook *šūa.t* „schoot”); *γəšūa.tə* „geschoten”; *šūa.və* „schoven” (ook *šūa.f* „schoof”); *γəšūa.və* „geschoven”; *slūa.t* „slot”; *slūa.tə* „sloten” (pret. ww.; ook *slūa.t* „sloot”); *γəslūa.tə* „gesloten”; *spūa.r* „spoor”; *sprūa.t* „sport”; *γəsprūa.kə* „gesproken”; *stūa.kə* „stoken”; *γəstūa.lə* „gestolen”; *strūa.t* „strot”; *tūa.rə* „toren”; *trūa.x* „trog”; *vərlūa.rə* „verloren”; *vlūa.γə* „vlogen” (ook *vlūa.x* „vloog”); *γəvlūa.γə* „gevlogen”; *vūa:γəl* „vogel”; *γəvrūa.rə* „gevroren” (ook *vrūa.rt* „vroom”); *zūa.x* „zeug”; *zūa.mər* „zomer”; *zūa.n* „zoon”; *zūa.pə* „zopen” (ook *zūa.p* „zoop”); *γəzūa.pə* „gezopen”.

Urtz. : 1) [ō:] in *bōi:* „bode”, veldwachter; *stō:f* „stoof”, kachel; *vō:r* „voor” (subst.).

2) [ūa:] in *hūa:lə* „holle” (m. sg.), *hūa:l* „holle” (vr. sg. en pl. 3 gesl.). Wel te verklaren door analogie naar de meerderheid der adjectieven.

Umlaut van Wg. u (en o)

I :

[iə.] in : *brīa.k* „breuk” ; *dīa.r* „deur” ; *kīa.kə* „keuken” ; *jīa.kə* „jeuken” ; *kīa.təl* „keutel” ; *knīa.kəl* „kneukel” ; *kīa.nen* „koning” ; *līa.γə* „leugen” ; *mīa.bəl* „meubel” ; *mīa.γələk* „mogelijk” ; *mīa.lə* „molen” ; *nīa.tšə* „nootje” ; *iə.vər* „over” ; *šīa.r* „scheur” ; *šīa.rə* „scheuren” ; *šīa.tšə* „scheutje” ; *šīa.təlka* „schoteltje” ; *slīa.təl* „sleutel” ; *slīa.tšə* „slotje” ; *tīa.təl* „toot” ; *vīa.lə* „veulen” ; *vīa.γəl* „vleugel” ; *vīa.γəlka* „vogeltje” ; *vīa.r* „voor” (voorz.).

[i.] in : *bī.γəl* „beugel”.

UITZ. : 1) [ē:] in : *bē:rə* „beuren” ; *hē:fkə* „hofje” ; *kē:rə* „keuren” ; *stē:fkə* „stoofje”, kacheltje ; *vē:r* „voor” (bijw.).

2) [ē:] in *lē:n* „luns”.

Lange klinkers en tweeklanken

Gaan volgens regel II :

Wg. *ā* en haar umlaut ; Wg. *ō* en haar umlaut ; Wg. *ai* (= Ohd. *ē*) ; Wg. *au* (= Ohd. *ō*) en haar umlaut ;

Wg. *ia*, *io*.

Gaan volgens regel III :

Wg. *ī* ; Wg. *ū* en haar umlaut ; Wg. *ai* (= Ohd. *ei*) ; Wg. *au* (= Ohd. *ou*) en haar umlaut ; Wg. *iu* ;

Wg. *ā*

II :

[o:] vóór bewaarde oclusief, in de auslaut en vóór een geminatie : *avə'ko:t* „advokaat” ; *dro:t* „draad” ;

γro:t „graad”; γro:t „graat”; ho:k „haak”; ko:t „kwaad”; lo:tə „laten”; a:xtərmə:t „achtermaad” nagras; mo:t „maat”; məšo:t „muskaatnoot”; no:t „naad”; ro:t „raad”; ro:p „raap”; γəlo:tə „gelaten”; šo:p „schaap”; slo:p „slaap”; slo:pə „slapen”; γəslo:pə „geslapen”; spro:k „spraak”; stro:t „straat”; wo:pə „wapen”; zo:t „zaad”; zo:tərdex „zaterdag”. blo: „blauw”; flo: „flauw”; lo: „lauw” (vr. sg. en pl. 3 gesl.); no: „na”. jo:mər „jammer”; to:fəl „tafel”.

[ō:] in de andere gevallen (1) :

ō:jəm, ō:səm „adem”; ō:r „ader”; ələ'mō:l „allemaal”; əl'tō:r „altaar”; ō:vət „avond”; blō:r „blaar”; blō:s „blaas”; blō:ə „blauwe”; brōi: „brade”, kuit; flō:ə „flauwe”; γənō:jə „genade”; hō:r „haar” (subst.); hō:st „haast” (bijw.); jō:r „jaar”; kō:m „kaam”, bierschimmel; kəplō:n „kapelaan”; klō:r „klaar”; kōj:ə „kwade”; kwō:l „kwaal”; kō:lek „kwelijk”; lō:x „laag” (subst.); lō:ə „lauwe” (m. sg.); mō:n „maan”; mō:nt „maand”; mō:ndex „maandag”; nō:lt „naald”; pō:l „paal”; pō:sə „Pasen”; pō:leŋ „paling”; plō:x „plaag”; rō:jə „raden”; rō:zə „razen”; stō:l „staal”; strō:l „straal”; trō:n „traan”; vərō:jə „verraden”; vrō:x „vraag”; vrō:γə „vragen”; wō:x „waag”, weegschaal; zō:n „zaan”; zō:xt „zacht”.

[ē:] in geval van Ndl. *aai*:

drē:ə „draaien”; krē: „kraai”; krē:ə „kraaien”; mē:ə „maaien”; nē:ə „naaien”; wē:ə „waaien”; hət wē:t „het waait”; zē:ə „zaaien”; tē:ə „taaie” (m. sg.); tē: „taaie” (vr. sg. en pl. 3 gesl.).
Hierbij ook : pələ:r „pilaar”.

(1) Deze [ō:] vertoont vóór dentalen een lichte naslag, die in de fonetische transcriptie niet wordt aangeduid.

[u:] in het bijwoord *bu:* „waar” en in de preterita : *u:tə* „aten” (en *u:t* „at”); *bru:kə* „braken” (en *bru:k* „brak”); *γu:və* „gaven” (en *γu:f* „gaf”); *γnu:zə* „genazen” en *γnu:s* „genas”); *ku:mə* „kwamen” (en *ku:m* „kwam”); *lu:zə* „lazen” (en *lu:s* „las”) *nu:mə* „namen” (en *nu:m* „nam”); *spru:kə* „spraken” (en *spru:k* „sprak”); *stu:kə* „staken” (en *stu:k* „stak”); *stu:lə* „stalen” (en *stu:l* „stal”); *vəγu:tə* „vergaten” (en *vəγu:t* „vergat”); *fru:tə* „vraten” (en *fru:t* „vrat”); *zu:tə* „zaten” (en *zu:t* „zat”).

[a:], [α:] in een paar verkortingsgevallen : *γada:xt* „gedachte”; *wα:fəl* „wafel”.

Uitz. : 1) [ūə.] in : *blūə.zə* „blazen”; *γəblūə.zə* „geblazen”; *brūə.məl* „bramel”, braambes; *brūə.jə* „braden”; *γədūə.n* „gedaan”; *γūə.n* „gaan”; *jūə.* „ja”; *jūə.rə* „jaren”; *mūə.ndə* „maanden”; *slūə.n* „slaan”; *stūə.n* „staan”; *wūə.r* „(niet) waar?”

2) [ō.] in : *pō.s* „paus”; *lō.* „lauw” (onz. sg. en pred.).

3) [ē.] in : *drē.* „draai” (subst.); *tē.* „taai” (onz. sg. en pred.).

De sleeptoon in „lauw” en „taai” is wel te verklaren door analogie naar de meerderheid der adjectieven.

Umlaut van Wg. ā

II :

1) Primaire umlaut.

[i:] in : *de:x bli:st* „jij blaast”; *hē. bli:st* „hij blaast”; *bri:mə* „bramen”, braamtakken; *γi:ho.γər* „geeuwhonger”; *hi:stex* „haastig”; *de:x li:ts*, *hē. li:t* „jij, hij laat”; *ši:pər* „schaper”; *de:x sli:ts*, *hē. sli:t* „jij, hij slaat”; *de:x sli:ps*, *hē. sli:pt* „jij, hij slaapt”; *spi:nə* „spanen”, haamhouten; *stri:lə* „strelen”; *de:x vri:xs*, *hē. vri:xt* „jij, hij vraagt”.

[ī:] in : *hī:rey* „haring”; *kī:s* „kaas”; *lī:x* „laag” (adj.); *šī:r* „schaar”.

2) *Secundaire umlaut.*

[e:] vóór oclusief : *dre:tšə* „draadje”; *he:kskə* „haakje”; *ne:tšə* „naadje”; *še:pkə* „schaapje”; *še:p* „schapen” (pl. subst.); *stre:tšə* „straatje”.

[ē:] in de andere gevallen : *blē:skə* „blaasje”; *drē:* „draden” (pl. subst.); *kəplē:nkə* „kapelaantje”; *pē:lka* „paaltje”.

URTZ. : [ē.] in : *de:x* *γē.s*, *hē. γēt* „jij, hij gaat”; *de:x* *stē.s*, *hē. stēt* „jij, hij staat”.

Wg. i

Sleeptoon:

III, A :

[ei.] in : *bei.tə* „bijten”; *e:x* *bei.t* „ik bijt”; *sei.fər* „cijfer”; *dei.k* „dijk”; *fei.t* „fijt”; *γəlei.k* „gelijk”; *krei.t* „krijt”; *kwei.t* „kwijt”; *lei.k* „lijk”; *lei.ster* „lijster”; *mei.t* „mijt”; *pei.p* „pijp”; *rei.k* „rijk”; *rei.p* „rijp”; *rei.pə* „rijpen” (ww.); *šei.tə* „schijten”; *e:x* *šei.t* „ik schijt”; *slei.pə* „slijpen”; *e:x* *slei.p* „ik slijp”; *smei.tə* „smijten”; *e:x* *smei.t* „ik smijt”; *spei.t* „spijt”; *spei.təx* „spijtig”; *strei.kə* „strijken”; *e:x* *strei.k* „ik strijk”; *de:x* *strei.ks*, *hē. strei.kt* „jij, hij strijkt”; *vərslei.tə* „verslijten”; *e:x* *vərslei.t* „ik verslijt”; *fei.ftex* „vijftig”.

[i.] in : *ki.kə* „kijken”.

[ī.] in : *e:x* *kī.k* „ik kijk”; *de:x* *kī.ks*, *hē. kī.kt* „jij, hij kijkt”.

III, B, 1 :

[ei.] in : *bɛi.* „bij” (voorz.) ; *bɛi.l* „bijl” ; *fɛi.n* „fijn” (onz. sg. en pred.) ; *ɛi.s* „ijs” ; *kɔnɛi.n* „konijn” (sg.) ; *lɛi.f* „lijf” ; *lɛi.m* „lijm” ; *prɛi.s* „prijs” ; *ʃɛi.n* „schijn” ; *stɛi.f* „stijf” (onz. sg. en pred.) ; *stɛi.l* „stijl” ; *tɛi.t* „tijd” ; *vɛi.* „vrij” (onz. sg. en pred.) ; *wɛi.t* „wijd” (onz. sg. en pred.) ; *wɛi.f* „wijf” ; *wɛi.n* „wijn” ; *wɛi.s* „wijs” (onz. sg. en pred.) ; *vɛi.f* „wreef” (subst.) ; *zɛi.n* „zijn” (ww.).

Hierbij ook *mɛi.*, *dɛi.*, *zɛi.* „mijn, dijn, zijn” (onz. sg. bijv.). Ook het m. sg. bijv. en zelfst. *mɛi.nə*, *dɛi.nə*, *zɛi.nə* heeft sleeptoon. Dit zijn slechts schijnbare uitzonderingen omdat de tweede syll. secundair is. Vroeger hoorden deze vormen tot de sterke verbuiging. Zij hadden dus geen uitgang en vertoonden bijgevolg ook sleeptoon. Analogisch (naar de adjectiefvormen) werd later een uitgang toegevoegd ; de sleeptoon bleef echter bewaard. De oude, sterke pronominale vorm bleef bewaard vóór verwantschapsnamen : *mɛi. v̄ɔ.dər* „mijn vader”, *dɛi. mu.dər* „jouw moeder”, *zɛi. br̄iə.r* „zijn broer”. Vgl. GROOTAERS, *Het Dialect van Tongeren*, Lier-Leipzig, 1910, blz. 155-156.

[iə.] vóór *r* : *f̄iə.r* „fier” (onz. sg. en pred.) ; *sp̄iə.r* „spier”, spriet.

III, C, 1 :

[ei.] in : *ɣrɛi.zələ* „griezelen” ; *ɛi.zər* „ijzer” ; *rɛi.ərə* „rillen” ; *tɛi.tʃə* „tijdje” ; *vɛi.dex* „vrijdag” ; *wɛi.vər* „wijven” (pl. subst.).

Hierbij een reeks werkwoordsvormen waarin de

tweede syll. bewaard bleef : *blei.və* „blijven”; *drei.və* „drijven”; *krei.γə* „krijgen”; *lei.ə* „lijden”; *rei.ə* „rijden”; *šrei.və* „schrijven”; *snei.ə* „snijden”; *strei.ə* „strijden”, *twisten*; *vrei.və* „wrijven”, *zwei.γə* „zwijgen”.

Eveneens een paar pluralia met bewaarde tweede syll. : *bəγei.nə* „begijnen”; *vēi.γə* „vijgen”.

- [i.] in een geval met relict- *i*: *hī.zəl* „ijzel”, *hī.zələ* „ijzelen”.

Stoottoon :

III, B, 2 :

- [ei:] in : *bei:lkə* „bijltje”; *bei:s* „bijs”, koude regenvlaag ; *dei:n* „dijn” (vr. sg. bijv. en zelfst. ; onz. zelfst. ; pl. 3 gesl.) ; *blei:* „blij,” ; *fei:nə* „fijne” (m. sg.) ; *fei:n* „fijne” (vr. sg. en pl. 3 gesl.) ; *γrei:zə* „grijze” (m. sg.) ; *γrei:s* „grijze” (vr. sg. en pl. 3 gesl.) ; *ei:l* „ijl” ; *kei:və* „kijven” ; *e:x kei:f* „ik kijf” ; *de:x kei:fs*, *hē. kei:ft* „jij, hij kijft” ; *kənei:n* „konijnen” (pl.) ; *lei:fkə* „lijfje” ; *lei:n* „lijn” ; *mei:ə* „mijden” ; *e:x mei:* „ik mijd” ; *de:x mei:ts*, *hē. mei:t* „jij, hij mijdt” ; *mei:n* „mijn” (vr. sg. bijv. en zelfst. ; onz. zelfst. ; pl. 3 gesl.) ; *pei:n* „pijn” ; *prei:* „prij” ; *prei:s* „prijzen” (pl. subst.) ; *rei:* „rij” ; *rei:zə* „rijzen” ; *hət rei:st* „het rijst” ; *šei:f* „schijf” ; *šei:və* „schijven” ; *šei:nə* „schijnen” ; *zə šei:nt* „ze schijnt” ; *snei:ə* „sneeuwen” ; *spei:s* „spijs” ; *spei:ə* „spuwen” ; *e:x spei:* „ik spuw” ; *de:x spei:s*, *hē. spei:t* „jij, hij spuw” ; *stei:və* „stijve” (m. sg.) ; *stei:f* „stijve” (vr. sg. en pl. 3 gesl.) ; *tei:* „tijden” (pl. subst.) ; *vēi:l* „vijl” ; *wēi:ər* „vijver” ; *vrei:ə* „vrije” (m. sg.) ; *vrei:* „vrije” (vr. sg. en pl. 3 gesl.) ; *vrei:ə* „vrijen” ; *wēi:ə* „wijde”

(m. sg.); *wɛi:* „wijde” (vr. sg. en pl. 3 gesl.); *wɛi:ə* „wijden”; *wɛi:fkə* „wijfje”; *wɛi:zə* „wijze” (m. sg.); *wɛi:s* „wijze” (vr. sg. en pl. 3 gesl.); *wɛi:zə* „wijzen”; *e:x wɛi:s* „ik wijs”; *de:x wɛi:st*, *hē. wɛi:st* „jij, hij wijs”; *zɛi:* „zijde”; *zɛi:* „zij”, wijfjesduif; *zɛi:n* „zijn” (vnw. vr. sg. bijv. en zelfst.; onz. zelfst.; pl. 3 gesl.).

[i:] vóór r: *fī:rə* „fiere” (m. sg.); *fī:r* „fiere” (vr. sg. en pl. 3 gesl.); *γī:rex* „gierig”; *vī:rə* „vieren”; *e:x vī:r* „ik vier”; ook *pəpī:r* „papier”.

III, C, 2 :

(zie voor de vormen met sleeptoon en bewaarde tweede syll. onder III, C, 1).

[e:] in een reeks werkwoordsvormen waarin de tweede syllabe wegviel : *e:x blei:f*, *drei:f*, *krei:x*, *lei:*, *rei:*, *šrei:f*, *snei:*, *strei:*, *vrei:f*, *zwei:x* „ik blijf, drijf, krijg, lijd, rijd, schrijf, snijd, strijd, wrijf, zwijg”; *de:x blei:fs*, *drei:fs*, *krei:xs*, *šrei:fs*, *vrei:fs*, *zwei:xs* „jij blijft, drijft, krijgt, schrijft, wrijft, zwijgt”; *hē. blei:ft*, *drei:ft*, *krei:xt*, *šrei:ft*, *vrei:ft*, *zwei:xt* „hij blijft, drijft, krijgt, schrijft, wrijft, zwijgt”; *γē. blei:ft*, *drei:ft*, *krei:xt*, *lei:t*, *rei:t*, *šrei:ft*, *snei:t*, *strei:t*, *vrei:ft*, *zwei:xt* „jullie blijven, drijven, krijgen, lijden, rijden, schrijven, snijden, strijden, wrijven, zwijgen. De subst. *bəγei:n* „begijn” (sg.) en *vei:x* „vijg” (sg.).

III, D :

[e:] in *de:x be:ts*, *le:ts*, *re:ts*, *še:ts*, *vərsle:ts*, *sme:ts*, *stre:ts* „jij bijt, lijdt, rijdt, schijt, verslijt, smijt, strijdt”; *hē. be:t*, *le:t*, *re:t*, *še:t*, *vərsle:t*, *sme:t*, *stre:t*, „hij bijt, lijdt, rijdt, schijt, verslijt, smijt, strijdt.”

[e:] in *tɛ:ŋ* „tjiding”.

OPM. : 1) Onder geen regel te brengen zijn de volgende stoottonige vormen : *γē. zɛi:t* „jullie bent” ; *vɛi:f* „vijf”.

2) Het rangtelwoord „vijfde” kan in alle gevallen zowel stoottonig als sleeptonig gerealiseerd worden : *vɛi.vdə* en *vɛi:vdə*.

Wg. *ɔ*

II :

[u:] vóór labiaal en dentaal :

blu:t „bloed” ; *blu:m* „bloem” ; *blu:mə* „bloemen” (ww.) ; *bu:l* „boel” ; *e:x du:n* „ik doe” ; *γē. du:t* „jullie doen” ; *e:x dru:x* „ik droeg” ; *vē. dru:γə* „wij droegen” ; *γu:t* „goed” ; *γu:jə* „goede” ; *hu:t* „hoed” ; *hu:stə* „hoesten” ; *hu:və* „hoeven” ; *e:x hu:f* „ik hoef” ; *mu:jə* „moeien” ; *hē. mui:t ze:x* „hij moeit zich” ; *mu:s* „moes” , gekookte kool ; *mu:tə* „moeten” ; *e:x mu:t* „ik moet” ; *nu:n* „noen” ; *pətru:n* „patroon” ; *ru:pə* „roepen” ; *e:x ru:p* „ik roep” ; *ru:t* „roet” ; *spu:jə* „spoeden” ; *hē. spui:t ze:x* „hij spoedt zich” ; *stu:l* „stoel” ; *stu:p* „stoep” ; *vu:t* „voet”.

[o:] vóór velaar :

bo:k „boek” ; *bo:γət* „boekweit” ; *bro:k* „broek” , kledingstuk ; *do:k* „doek” ; *γəno:x* „genoeg” ; *ho:k* „hoek” ; *klo:k* „kloek” ; *ko:k* „koek” ; *plo:x* „ploeg” ; *sno:k* „sneek” ; *vlo:kə* „vloeken” ; *γəvlo:kt* „gevloekt” ; *zo:xt* „zocht” ; *γəzo:xt* „gezocht”.

[ū:] vóór *r* : *dəktū:r* „dokter” ; *hū:r* „hoer” ; *pəstū:r* „pastoor” ; *vū:rman* „voerman”.

[ou:] in : *γrou:s* „groes”; *tou:* „toe”; *kou:* „koe”.

UITZ. : 1) [u.] in *mu.dər*, *mu.jər* „moeder”; *vu.jərə* „voederen”; *blu.mə* „bloemen” (pl. subst.).

2) [*ū.*] in *dū.n* „doen”, *vē. dū.n*, *zei. dū.n* „wij, zij doen”; *šū.n* „schoen”; *šū.n* „schoenen” (pl.); *e:x vūə.rt* „ik voer”, *vē. vūə.rtə* „wij voeren” (pret. van varen).

Umlaut van Wg. *ö*

II :

[i:] vóór labiaal en dentaal :

bi:tə „boeten”, castreren; *bri:ə* „broeden”; *γri:n* „groen” (subst. = rapen); *γri:nə* „groene” (adj. m. sg.); *γri:n* „groene” (vr. sg. en pl. 3 gesl.); *hi:ə* „hoeden” (pl. subst.); *hi:tšə* „hoedje”; *hi:ə* „hoeden” (ww.); *hē. hi:t* „hij hoedt”; *ki:l* „koel”; *še:tmil* „(schijt) melde”; *de:x ri:ps*, *hē. ri:pt* „jij, hij roept”; *spi:lə* „spoelen”; *sti:l* „stoelen” (pl. subst.) *sti:lka* „stoeltje”; *de:x sti:ts*, *hē. sti:t* „jij, hij stoot”; *vi:lə* „voelen”; *vi:t* „voeten” (pl.); *vi:tšə* „voetje”.

Hierbij ook *bi:k* „beuk”.

[e:] vóór velaar :

be:k „boeken” (pl. subst.); *be:kskə* „boekje”; *bre:kskə* „broekje”; *də bre:kskəs* „de Broekjes” (plaatsnaam); *de:k* „doeken” (pl. subst.); *de:kskə* „doekje”; *he:k* „hoeken” (pl. subst.); *he:kskə* „hoekje”; *ke:kskə* „koekje”; *vre:x* „vroeg” (adj.); *ze:kə* „zoeken”; *e:x ze:k* „ik zoek”.

Hierbij ook *ble:t* „bloeit” (3° p. sg. van bloeien).

[ī:] vóór *r*: *rī:rə* „roeren”; *təli:r* „teljaar”, bord.

Ook in : *mī:x* „moe” (adj.); *prī:və* „proeven” (ww.);

e:x pri:f „ik proef”; *ze:x vi:γə* „zich voegen”, zich goed gedragen; *e:x vi:x me:x* „ik voeg mij”.

[ē] in : *blē:ə* „bloeien”.

UITZ. : 1) [i.] in : *bi.kəl* „beukel”, beukenoot; *bli.mkə* „bloempje”; *ši.nkə* „schoentje”.

2) [i:] in : *brī.ər* „broer”; *γrī.n* „groen” (onz. sg. en pred.). De sleeptoon is in dit laatste geval wel te verklaren door analogie naar de meeste adjectieven.

[ē.] in : *de:x dē.s, hē. dē.t* „jij, hij doet”.

Wg. ũ

Sleeptoon :

III, A :

[ou.] in : *bou.k* „buik”; *bou.tə* „buiten”; *dou.kə* „duiken”; *klou.stər* „kluister”, boei; *krou.pə* „kruipen”; *e:x krou.p* „ik kruip”; *krou.k* „kruik”; *kou.p* „kuip”; *prou.sə* „pruisen”, briesen; *rou.sə* „ruisen”; *rou.t* „ruit”; *slou.tə* „sluiten”; *e:x slou.t* „ik sluit”; *snou.t* „snuit”; *srou.t* „spruit”; *strou.k* „struik”; *strou.kələ* „struikelen”; *strou.s* „struis”; *strou.sə* „struise”; *stou.kə* „stuiken”; *ou.t* „uit”; *vou.st* „vuist”; *zou.kə* „zuigen”; *zou.pə* „zuipen”; *e:x zou.p* „ik zuip”.

III, B, 1 :

[ou.] in : *jou.n* „ajuin”; *αlou.n* „aluin”; *brou.t* „bruid”; *brou.n* „bruin” (onz. sg. en pred.); *hou.t* „huid”; *hou.s* „huis”; *krou.t* „kruid”; *lou.s* „luis”; *mou.s* „muis”; *nou.* „nu”; *šou.m* „schuim”; *šou.* „schuw”; *tou.n* „tuin”, haag; *vou.l* „vuil” (onz. sg. en pred.). Hierbij ook : *kətou.n* „katoen”; *fətsou.n* „fatsoen”.

[*ūə.*] vóór *r*: *būə.r* „boer”; *zūə.r* „zuur” (onz. sg. en pred.).

III, C, 1 :

[*ou.*] in : *dou.zələ* „duizelen”; *krou.wə.ɣəl* „kruiwagen”; *šrou.fələ* „schuifelen”; *ʦou.mələ* „tuimelen”.

Hierbij een reeks pluralia met bewaarde tweede syllabe : *drou.və* „druiven”; *dou.və* „duiven”; *dou.mə* „duimen”; *kou.lə* „kuilen”; *plou.mə* „pluimen”; *prou.mə* „pruimen”.

[*ū.*] in een woord met relict-*u* : *dū.zənt* „duizend”; eveneens vóór *r* in een pluralis met bewaarde tweede syllabe : *ūə.rə* „uren”.

[*ō.*] in : *lō.jə* „luiden”, waar de tweede syllabe bewaard bleef.

Stoottoon:

III, B, 2 :

[*ou:*] in : *brou:nə* „bruine” (m. sg.); *brou:n* „bruine (vr. sg. en pl. 3 gesl.)”; *brou:nə* „bruinen” (ww.); *bou:s* „buis”; *bou:zə* „buizen” (pl. subst.); *bou:zə* „buizen”, zakken (ww.); *dou:ə* „duwen”; *hou:f* „huif”; *hou:zə* „huizen” (ww.); *klou:s* „kluis”; *klou:zənē:r* „kluizenaar”; *enkou:lə* „inkuilen”; *mou:l* „muil”; *mou:lə* „muilen” (ww. : een grote mond ophebben); *mou:zə* „muizen” (ww.); *šrou:f* „schroef”; *šrou:və* „schroeven” (pl. subst. en ww.); *šou:lə* „schuilen”; *slou:s* „sluis”; *snou:və* „snuiven”; *vou:lə* „vuile” (m. sg.); *vou:l* „vuile” (vr. sg. en pl. 3 gesl.).

Hierbij ook : *fətsou:nlək* „fatsoenlijk”; *kəʦou:nə* „katoenen”; *ʦou:bək* „tabak”.

- [ū:] vóór r : *dū:rə* „duren” ; *hət dū:rt* „het duurt” ; *γəbū:r* „gebuur” ; *γəbū:rə* „geburen” ; *lū:rə* „loeren” ; *mū:r* „muur” ; *šū:r* „schoer”, regenbui ; *šū:rə* „schuren” ; *e:x šū:r* „ik schuur”.
- [ō:] in : *bō:ə* „bouwen” ; *krō:jə* „kruiden”, veevoeder uittrekken.

III, C, 2 :

(zie voor de vormen met sleeptoon en bewaarde tweede syll. onder III, C, 1).

- [ou:] in : *drou:f* „druif” (sg.) ; *dou:f* „duif” (sg.) ; *dou:m* „duim” (sg.) ; *kou:l* „kuil” ; *plou:m* „pluim” ; *prou:m* „pruim”.
- [ū:] in : *ū:r* „uur”.
- [ō:] in : *hət lōi:t* „het luidt”.

III, D :

- [o:] in : *hət tɔ:xt me:x* „het docht mij”.

Umlaut van Wg. ū

Sleeptoon :

III, A :

- [ei.] in : *bei.kskə* „buikje” ; *γəbrei.kə* „gebruiken” ; *krei.kskə* „kruikje” ; *kei.pkə* „kuipje” ; *lei.stərə* „luis-teren” ; *rei.tšə* „ruitje” ; *snei.tšə* „snuitje” ; *sprei.tšə* „spruitjes” ; *strei.k* „struiken” (pl.) ; *strei.kskə* „struikje” ; *vei.stšə* „vuistje”.

III, C, 1 :

[*ei*.] in : *jei.nkə* „ajuintje”; *brei.tʃə* „bruidje”, strooi-
stertje in een processie ; *krei.s* „kruis” ; *ei.ər* „uier” ;
zei.vər „zuiver”.

OPM. : Vbb. van III, B, 1 kunnen hier uiteraard
niet aangetroffen worden.

Stoottoon :

III, B, 2 :

[*ei*.] in : *bei.skə* „buisje” ; *drei.fkə* „druifje” ; *dei.fkə*
„duifje” ; *dei.mkə* „duimpje” ; *flei.m* „fluum” ;
hei.skə „huisje” ; *hei:s* „huizen” (pl. subst.) ; *krei.skə*
„kruisje” ; *kei.lkə* „kuiltje” ; *kei.mə* „kuimen”, moei-
lijk ademen ; *lei.skə* „luisje” ; *lei:s* „luizen” (pl.
subst.) ; *mei.lkə* „muiltje” ; *mei.skə* „muisje” ; *mei:s*
„muizen” (pl. subst.) ; *plei.mkə* „pluimje” ; *prei.mkə* ;
rei.m „ruim” (bijw.) ; *rei:n* „ruin” ; *šrei.fkə* „schroefje” ;
šei:f „schuif” ; *šei.mə* „schuimen” ; *ei:l* „uil”.

[*ē*.] voor *r* : *mī:rkə* „muurtje” ; *ī:rkə* „uurtje”.

III, D :

[*e*.] in : *de:x kre:ps*, *sle:ts*, *ze:ps* „jij kruipt, sluit, zuipt” ;
hē. kre:pt, *sle:t*, *ze:pt* „hij kruipt, sluit, zuipt”.

Wg. ai (= Ohd. ei) (1)

Sleeptoon :

III, A :

[*ē*.] in : *bē.təl* „beitel” ; *blē.k* „bleek” ; *dē.səm* „desem” ;
ē.k „eik” ; *ē.kəl* „eikel” ; *fē.st* „feest” ; *γē.t* „geit” ;

(1) De [*ē*]-klank in woorden met Wg. ai (= Ohd. ei) en umlaut
van Wg. au (= Ohd. ou) vertoont, behalve vóór velaren en in de
auslaut, een lichte naslag, die in de fonetische transcriptie niet
wordt aangeduid.

hē.s „hees”; *hē.t* „heet”; *hē.tə* „heten”; *lē.st* „leest”;
mē.stə „meeste”; *mē.stər* „meester”; *slē.p* „sleep”;
slē.pə „slepen”; *smē.kə* „smeken”; *spē.k* „spaak”;
strē.p „streep”; *tē.kənə* „tekenen”; *vlē.s* „vlees”;
wē.k „week” (adj.); *zē.k* „zeik”; *zē.k* „zeiken”;
zē.sə „zeis”; *zwē.t* „zweet”; *zwē.tə* „zweten”.

III, B, 1 :

[ē.] in : *bē.n* „been”; *brē.t* „breed” (onz. sg. en pred.);
dē.x „deeg”; *dē.l* „deel”; *ē.t* „eed”; *ē.* „ei”; *klē.t*
„kleed”; *lē.t* „leed”; *mē.* „mei”; *sē.f* „scheef” (onz.
sg. en pred.); *stē.n* „steen”; *wē.* „wei” (van melk).
Hierbij ook *ē.* „een”, *γē.* „geen” (onz. sg.). Ook het
m. sg. *ē.nə* „een” en *γē.nə* „geen” heeft sleптоon.
Dit zijn slechts schijnbare uitzonderingen omdat de
tweede syll. secundair is. Vroeger hoorden deze
vormen tot de sterke verbuiging. Zij hadden dus geen
uitgang en vertoonden bijgevolg ook sleптоon.
Analogisch (naar de adjectiefvormen) werd later een
uitgang toegevoegd ; de sleптоon bleef echter behou-
den. De oude, sterke vorm bleef bewaard vóór
verwantschapsnamen : *γē. vō.dər* „geen vader”,
ē. brā.r „een broer”, *γē. mu.dər* „geen moeder”.
Vgl. GROOTAERS, *Het Dialect van Tongeren*, Lier-
Leipzig, 1910, blz. 155-156.

[ēə.] in *nēə.* „neen”.

III, C, 1 :

[ē.] in : *bē.n* „benen” (pl. subst.); *ē.γə* „eigen”; *hē.məlek*
„heimelijk”; *klē.r* „klederen”; *lē.ə* „leiden”; *lē.m*
„leem”; *šē.* „schi”; *šē.ə* „scheien”; *šē.ə* „scheiden”;
wē.γərə „weigeren”; *zē.vər* „zever”; *zē.vərə* „zeveren”.

[e.] in : *hē.lex* „heilig”.

Stoottoon:

III, B, 2 :

[ē:] in : *α'lē:n* „alleen”; *alə'bē:* „allebei”; *brē:ə* „brede” (m. sg.); *brē:* „brede (vr. sg. en pl. 3 gesl.) *brē:ə* „breiden”, mest uitstrooien; *dē:lə* „delen”; *drē:γə* „dreigen”; *ē:n* „een” (vr. sg.); *ē:ər* „eieren”; *ē:nex* „enig”; *γē:n* „geen” (vr. sg. en pl. 3 gesl.); *γəmē:n* „gemeen”; *hē:* „heide”; *kē:zər* „keizer”; *klē:n* „klein”; *klē:nə* „kleine”; *lē:mə* „lemen” (adj.); *mē:nə* „menen”; *e:x mē:n* „ik meen”; *rē:s* „reis”; *rē:zə* „reizen”; *šē:və* „scheve” (m. sg.); *šē:f* „scheve” (vr. sg. en pl. 3 gesl.); *sprē:* „sprei”; *stē:n* „stenen” (pl. subst.); *stē:nə* „stenen” (adj.); *wē:* „weide”.

III, D :

[e:] in : *e:tər* „etter”.

[e:] in : *e:laf* „elf”; *lē:dər* „ladder”; *və:t* „vet”.

[e:] in : *e:ns* „eens”; *kle:tšə* „kleedje”.

Wg. ai (= Ohd. ê)

II :

[i:], [ī:] in : *bī:r* „beer”, mannelijk varken; *ī:r* „eer” (bijw.); *ī:rstə* „eerste”; *ī:w* „eeuw”; *hī:r* „heer”; *kī:r* „keer”; *kī:rə* „keren”, wenden; *klī:* „klee”, klaver; *lī:nə* „lenen”; *lī:r* „leer”; *lī:rə* „leren”; *lī:w* „leeuw”; *mī:r* „meer” (telw. en bijw.); *mī:* „meer” (bijw. verstaend (1)); *sni:* „sneeuw”; *sprī:w*

(1) In de uitdrukking *nāmi:* „niet meer” en in een weerspreuk over het lengen van de dagen in de winter :

drēi:kī:nəγən ē:n mē: tē:s ən klē:n
le:xtmes twi: mē: tē:s wa:t mī:

„spreeuw”; *twi:* „twee”; *wi:nex* „weinig”; *zi:* „zee”; *zi:l* „ziel”.

Hierbij ook : *i:mær* „emmer”; *hi:l* „heel”, gans ; *vri:t* „wreed”; *zi:p* „zeep”. Ook de aansluitende leenwoorden : *ap'ti:kær* „apotheker”; *bī:st* „beest”; *kæni:l* „kaneel”; *kærdi:l* „kordeel”, paardelijjn ; *kæsti:l* „kasteel”.

[*ɛ:*] in : *ɛ:xt* „echt”.

UITZ. : [*i:*] in : *tī:n* „teen”; *tī:næ* „tenen”.

Wg. au (= Ohd. ou) (1)

Sleeptoon :

III, A :

[*ō:*] in : *fō:t* „fout”; *hō.p* „hoop”; *knō.p* „knoop”; *kō.pæ* „kopen”; *e:x kō.p* „ik koop”; *lō.pæ* „lopen”; *e:x lō.p* „ik loop”; *ɣælō.pæ* „gelopen”; *ō:x* „ook”; *rō.kæ* „roken”.

III, B, 1 :

[*ō:*] in : *bō.m* „boom”; *dō.* „dauw”; *dō.f* „doof” (onz. sg. en pred.); *lō.f* „loof”; *rō.* „rauw” (onz. sg. en pred.); *šō.f* „schoof”; *tō.m* „toom”, teugel ; *zō.m* „zoom”.

III, C, 1 :

[*ō:*] in het pl. *ō.ɣæ* „ogen” en de samenstelling *ō.ɣæmble:k* „ogenblik”.

„Driekoningen één, maar het is een kleine ; Lichtmis twee, maar het is wat meer” ; met Driekoningen zijn de dagen een klein uur gelengd, maar met Lichtmis al meer dan twee uren.

(1) De [*ō:*]-klank in de hier geklasseerde woorden vertoont vóór dentaal een lichte naslag, die in de fonetische transcriptie niet wordt aangeduid.

Stoottoon:

III, B, 2 :

- [ō:] in : *de:x dō:xs ni:*, *hē. dō:xt ni:* „jij, hij deugt niet” ; *dō:və* „dove” (m. sg.) ; *dō:f* „dove” (vr. sg. en pl. 3 gesl.) ; *hō:ə* „houwen”, slaan ; *rō:ə* „rauwe” (m. sg.) ; *rō:* „rauwe” (vr. sg. en pl. 3 gesl.) ; *šō:* „schouw” ; *vrō:* „vrouw”.

III, C, 2 :

- [ō:] in : *ō:x* „oog” (sg.). Zie voor de vormen met sleeptoon en bewaarde tweede syllabe onder III, C, 1.

III, D :

- [ø:] in : *kø:xt* „kocht” ; *γəkø:xt* „gekocht”.

Umlaut van Wg. au (= Ohd. ou)

Sleeptoon:

III, A :

- [ē.] in : *hē.p* „hopen” (pl. subst.) ; *hē.pkə* „hoopje” ; *de:x kē.ps*, *hē. kē.pt* „jij, hij koopt” ; *knē.p* „knopen” (pl. subst.) ; *knē.pkə* „knoopje” ; *de:x lē.ps*, *hē. lē.pt* „jij, hij loopt” ; *lē.pər* „loper”, loopvarken ; *rē.kə* „roken” (van ham of spek) ; *strē.pə* „stropen”.

III, C, 1 :

- [ē.] in : *drē.m* „droom”. Ook de vormen met bewaarde tweede syllabe van *γəlē.və* „geloven”.

OPM. : Vbb. van III, B, 1 kunnen hier uiteraard niet aangetroffen worden.

Stoottoon:

III, B, 2 :

- [ē:] in : *bē:m* „bomen” (pl. subst.); *bē:mkə* „boompje”; *dē:γəni:t* „deuniet”; *drē:mə* „dromen”; *e:x drē:m* „ik droom”; *γədrē:mt* „gedroomd”; *ē:xskə* „oogje”; *šē:fkə* „schoofje”; *šē:f* „schoven” (pl. subst.).

III, C, 2 :

- [ē:] in de vormen met weggevallen tweede syllabe van het ww. „geloven” (zie onder III, C, 1) : *e:x γəlē:f*, *de:x γəlē:fs*, *hē. γəlē:ft*, *γē. γəlē:ft* „ik geloof, jij, hij, jullie gelooft”.

Wg. au (= Ohd. ô)

II :

- [u:] in : *altu:s* „altoos”; *blu:t* „bloed”; *bu:n* „boon”; *bru:t* „brood”; *du:t* „dood”; *du:jə* „dooien”; *γu:jə* „gooien”; *γru:t* „groot”; *hui:* „hooi”; *hu:jə* „hooien”; *klu:stər* „klooster”; *klu:t* „kloot”; *ku:l* „kool”, groente; *lu:t* „lood”; *lu:n* „loon”; *nui:* „node” (bijw.); *nu:t* „nood”; *pu:t* „poot”; *ru:t* „rood”; *šu:jə* „schooien”; *šu:n* „schoon”; *šu:t* „schoot”; *stu:t* „stoot”; *stu:tə* „stoten”; *e:x stu:t* „ik stoot”; *γəstu:tə* „gestoten”; *strui:* „stro”; *stru:jə* „strooien”; *tu:n* „toon”; *tru:st* „troost”; *vlui:* „vlo”.

Hierbij ook : *du:pə* „dopen”; *γəlu:f* „geloof”.

Ook *spu:k* „spook” en *stru:p* „stroop” sluiten hierbij aan.

- [ū:] in : *hū:x* „hoog”; *ū:r* „oor”.

Hierbij ook : *dū:s* „doos” en *rū:s* „roos”.

Umlaut van Wg. au (= Ohd. ô)

II :

[i:] in : *bli:* „blo”; *bi:nkəs* „boontjes”; *bri:* „broden”; *bri:tšə* „broodje”; *γri:ts* „groots”, fier; *kli:tšə* „klootje”; *ki:l* „kool”, groente (in pl. gebruikt); *li:tšə* „loodje”; *ni:mə* „noemen”; *ni:ə* „nodigen”; *ri:stər* „rooster”; *pi:tšə* „pootje”; *pi:* „poten” (pl. subst.); *sti:tšə* „stootje”; *de:x sti:ts*, *hē. sti:t* „jij, hij stoot”.

[i:] in : *drī:x* „droog”; *hī:γdə* „hoogte”; *hī:rə* „horen” (ww.); *e:x hī:r* „ik hoor”; *o'nī:zəl* „omnozel”; *ī:rkə* „oortje”, lichaamsdeel.

Hierbij ook : *dī:skə* „doosje”.

UITZ. : [i.] in *rī.skə* „roosje”.

Wg. ia, io

II :

OPM. : Het is misschien wat voortvarend hier van „spontane” stoottoon te spreken : de uitzonderingen maken ongeveer 1/4 van het totaal uit. Men stelt vast dat de sleeptoon gepaard gaat met het bewaard blijven van een tweede syllabe na een stemhebbende konsonant.

[i:] in : *e:x bi:* „ik bied”; *de:x bi:ts*, *hē. bi:t*, *γē. bi:t* „jij, hij, jullie biedt”; *bi:t* „biet”; *bri:f* „brief”; *di:f* „dief”; *di:nə* „dienen”; *di:p* „diep”; *dri:s* „dries”, braakland; *kli:və* „klieven”; *e:x kli:f* „ik klief”; *li:f* „lief”; *e:x li:p* „ik liep”; *de:x li:ps*, *hē. li:p* „jij liept, hij liep”; *e:x li:t*, *de:x li:ts*, *hē. li:t* „ik, jij, hij liet”; *ni:stə* „niezen”; *pri:stər* „priester”; *ri:m* „riem”; *š:i:tə* „schieten”; *hē. š:i:t* „hij schiet”; *e:x slī:p*, *hē. slī:p* „ik, hij sliep”; *de:x slī:ps* „jij sliept”;

e:x sti:t, de:x sti:ts, hē. sti:t „ik, jij, hij stiet”; *vi:* „vee”; *vərni:lə* „vernielen”; *e:x zi:n* „ik zie”; *γē. zi:t* „jullie zien”.

[*ī:*] in : *bī:r* „bier”; *kī:zə* „kiezen”; *e:x kī:s* „ik kies”; *kərtī:r* „kwartier”; *mī:r* „muur”, *stellaria media*; *nī:r* „nier”; *vī:r* „vier”; *fī:rtex* „veertig”; *vli:x* „vlieg”; *wī:x* „wieg”; *e:x bədrī:x, lī:x, vərli:s, vli:x* „ik bedrieg, lieg, verlies, vlieg”; *de:x bədrī:xs, lī:xs, vərli:st, vli:xs, hē. bədrī:xt, lī:xt, vərli:st, vli:xt* „jij, hij bedriegt, liegt verliest, vliegt”; *hət vrī:st* „het vriest”; *γē. bədrī:xt, lī:xt, vərli:st, vli:xt* „jullie bedriegen, liegen, verliezen, vliegen”.

[*eī:*] in : *wēi:* „hoe”, Hd. *wie*; *kneī:* „knie”; *məšēi:n* „misschien”, *bēi* „bij” (subst.); *speī* „spie”.

[*e:*] in : *ze:k* „ziek”; *ze:gde* „ziekte”; *le:xt* „licht” (subst.).

[*e:*] in : *vle:m* „vliem”, visgraat.
URTZ. : (Vgl. ook regel III, C, 1) :

[*ī.*] in : *dī.vəl* „duivel”; *kī.zəl* „kiezel”; *pīə.reŋ* „piering”, regenworm; *vīə.rdə* „vierde”; *zī.n* „zien”; *de:x zī.s, hē. zī.t* „jij, hij ziet”; *vli.γe* „vliegen” (pl. subst.).
Hierbij de vormen met bewaarde tweede syll. van : *bədrī.γə* „bedriegen”; *bī.ə* „bieden”; *lī.γə* „liegen”; *vərli.zə* „verliezen”; *vli.γə* „vliegen”; *vrī.zə* „vriezen”.

[*ī.*] in : *spi.γəl* „spiegel”.

Wg. iu

Sleeptoon :

III, A :

[*eī.*] in : *keī.kə* „kuiken”; *reī.kə* „ruiken”; *hē, reī.kt* „hij ruikt”.

III, B, 1 :

[ei.] in : *ɣətɛi.x* „getuig”.

[iə.] vóór *r*: *vīə.r* „vuur”.

III, C, 1 :

[ei.] in : *hɛi.ə* „heden”.

Stoottoon :

III, B, 2 :

[ei:] in : *dɛi:ts* „Duits”; *ɣətɛi:ɣə* „getuige”; *wɛ.rəkɛi:* „werklieden”; *ʃɛi:ns* „schuins”; *ʃɛi:və* „schuiven”; *e:x ʃɛi:f* „ik schuif”; *de:x ʃɛi:fs, hɛ. ʃɛi:ft* „jij, hij schuift”.

[i:] vóór *r*: *dī:r* „duur”, stier; *dī:r* „duur” (adj.); *ʃī:r* „schuur”.

[o:], [ou:] vóór *w* : *ro:* „rouw”; *tro:* „trouw”, huwelijk; *tro:ə* „trouwen”; *brou:ər* „brouwer”; *no:* „nieuw”; *no:ts* „nieuws”.

Situering van het Genks in het polytone taallandschap

Wanneer wij op grond van het hierboven afgedrukte woordmateriaal trachten het Genker accentensysteem te situeren in het geheel van het Rijnlands-Limburgs polytoon gebied, dan kan een dergelijke situering slechts uit een reeks losse aanduidingen bestaan, omdat voorlopig nu eenmaal een volledig synthetisch beeld ontbreekt. Intussen mag die situering zich niet beperken tot de verhouding van het Genks tegenover datgene wat men met een geogra-

fische term „Limburgs” zou kunnen noemen, een geheel dat „ja bekanntlich — gerade auch im Punkte der Akzentuierung — nur im Zusammenhange mit dem Rheinischen bzw. dem rheinischen Niederfränkisch verstanden werden kann” (W. WELTER, *Die Mundarten des Aachener Landes*, Bonn, 1938, blz. 84).

Een zeer schetsmatig overzicht van dat grote geheel werd intussen toch reeds gegeven door Welter, in het zoëven vermelde werk, §§ 141 en 157.

Volgens WELTER „lassen sich innerhalb des Rheinischen drei grosse Gruppen oder Akzentlandschaften unterscheiden” (blz. 82), nl. een groot, Ripuarisch-Middelfrankisch en Zuidnederfrankisch middendeel dat ook Limburg omvat en Keulen als centrum heeft (wat de lange vokalen betreft heeft dit gebied stoottoon bij Wg. *a*, *ê*, *ô* en sleeptoon bij de éénlettergrepige vertegenwoordigers van *i*, *ú*, *ü*), en vervolgens een zuidelijk (Süden der Rheinprovinz, an der Grenze des trierisch-mittelfränkischen Raumes) en een noordelijk (Kleverlands) gebied, waar de toestand radikaal omgekeerd is (sleeptoon bij Wg. *a*, *ê*, *ô* en stoottoon bij *i*, *ú* en *ü*).

In het grote middendeel schetst WELTER vervolgens (blz. 106) in grote lijnen de geleidelijke overgang van het Ripuarisch kerngebied, over het Zuidnederfrankisch en het Zuidnederfrankisch-Kleverlands overgangsgebied naar het eigenlijk Kleverlands. Waaruit bestaat deze overgang? De stoottoon heeft in de opvatting van Welter in het kerngebied eerst de éénlettergrepige woorden met *a*, *ê*, *ô* aangetrokken, daarna de meerlettergrepige en tenslotte zich ook gedeeltelijk meester gemaakt van een reeks andere klanken (die met voorwaardelijke stoottoon — regel III !), nl. in meerlettergrepige woorden vóór stemhebbende konsonant. De eerste fase heeft zich niet alleen in het kerngebied, maar ook in de periferie volledig voltrokken ; op

de tweede vindt men reeds uitzonderingen wanneer men zich van de kern verwijdert, maar het is vooral de derde stoot van de stoottoon die de kracht gemist heeft om zich van het hele polytone Ripuarisch-Middelfrankisch en Zuidnederfrankisch gebied meester te maken. In het Ripuarisch is regel III, B, 2 nog konsekvent doorgevoerd, in het Zuidnederfrankisch wordt het aantal uitzonderingen steeds groter, terwijl de stoottoon in het Zuidnederfrankisch-Kleverlands overgangsgebied de kracht gemist heeft om zich van de gevallen met bewaarde tweede syllabe meester te maken. In geval van apokope vindt men er dus nog stoottoon, anders is regel III, C, 1 konsekvent van toepassing. Zo verebt de uitwerking van de stoottoon in noordelijke richting. Ook in westelijke richting blijkt de ontwikkeling dezelfde te zijn, met dit verschil dat er geen sprake is van een overvloeien in een polytoon gebied met een andere indeling van stoot- en sleeptoon, maar van een uitdeinen in een monotoon gebied.

Het moet mogelijk zijn zich een idee te vormen van die overgang door het naast elkaar leggen van drie werken (1), waarvan de gegevens zo in elkaar passen, dat zij een ketting vormen die van Stolberg en Eschweiler in het oosten tot Hasselt in het westen reikt. Het ligt niet in onze bedoeling hier een reeks voorbeelden op te sommen waarin men die geleidelijke overgang kan vaststellen; dit zou overigens stof genoeg vormen voor een aparte studie. Dat de werking van de stoottoon te Genk niet meer haar volle kracht bezat blijkt overigens duidelijk uit het aanzienlijk aantal gevallen dat onder regel III, C, 1 geklasseerd werd.

In de samenhang is de ontwikkeling van de korte klin-

(1) Het vermelde werk van WELTER; daarnaast W. WELTER, *Die niederfränkischen Mundarten im Nordosten der Provinz Lüttich*, Haag, 1933 en J. TANS, *Isoglossen rond Maastricht*, Maastricht, 1938. Spijtig genoeg is het door TANS verwerkte woordmateriaal niet zo rijk als dat van de twee boeken van WELTER.

kers in open syllabe te Genk zeer merkwaardig. In de twee werken van WELTER en in dat van TANS worden deze gevallen geklasseerd bij de Wg. klanken die gekonditioneerd stoot- en sleeptoon vertonen (regel III). De vraag is echter of we hier niet te doen hebben met een vierde fase in de verbreiding van de stoottoon, die met nog minder kracht om zich heen gegrepen heeft dan de derde. De toestand is te Genk zo dat de reflexen van Wg. *a* en *ē*, evenals de secundaire umlaut van *a*, die een meer open vokaal hebben, onder regel III vallen, terwijl op de meer gesloten *i*, *u* en *o* (de ontwikkelingen van *u* en *o* vallen samen), evenals op de (meer gesloten) primaire umlaut van *a*, regel I (spontane sleeptoon) toepasselijk is (1). De kwaliteit van de vokaal blijkt nu ook zijn invloed uit te oefenen op de aard van het accent, gelijk men reeds lang weet : open vokalen zijn meer vatbaar voor stoottonige ontwikkeling, gesloten daarentegen veel minder. Dit blijkt reeds duidelijk uit de ontwikkeling van de Wg. lange vokalen, die WELTER als uitgangspunt neemt. Vandaar dat de open korte vokalen in open syllabe sterker door de stoottoon werden aangetast dan de gesloten, echter niet even sterk als de andere Wg. klanken die voorwaardelijke

(1) Wie de gevallen met spontane sleeptoon nagaat, zal ongetwijfeld struikelen over enkele, overigens niet talrijke uitzonderingen. Bij deze uitzonderingen valt op dat de stoottoon gepaard gaat met volgende stemhebbende konsonant en apokope van de tweede syllabe. Deze uitzonderingen kunnen naar mijn oordeel het indelingsprincipe niet in gevaar brengen, zodanig dat de gevallen van regel I feitelijk bij regel III zouden moeten ondergebracht worden. Men stelt immers vast dat deze klanken, indien de tweede syllabe na stemhebbende konsonant bewaard bleef, omzeggens steeds sleeptonig geraliseerd worden en eveneens dat de meerderheid der woorden waarin de op de stemhebbende konsonant volgende tweede syllabe geapokopeerd werd, ook sleeptoon heeft. Intussen geven we graag toe dat de Wg. klanken met spontane sleeptoon zich niet totaal aan de invloed van de stoottoon hebben kunnen onttrekken. De stoottoon heeft ze nl. gedeeltelijk aangetast op hun zwakste punt : vóór stemhebbende konsonant in geval van apokope van de tweede syllabe.

stoottoon hebben. Het aantal gevallen dat onder regel III, C, 1 moest geklasseerd worden, is bij de open korte klinkers in open lettergreep in verhouding aanzienlijk groter.

Men kan dan de werking van de stoottoon schematisch als volgt voorstellen :

Stoottoon		Sleeptoon	
1. Wg. <i>á, ê, ô</i> in éénlettergreepige woorden.	←		←
2.	Wg. <i>á, ê, ô</i> in meerlettergreepige woorden.	←	←
3.		Wg. <i>i, ú, û</i> en andere gevallen die onder regel III vallen.	←
4.		Wg. <i>a, ä, sec.</i> umlaut <i>a</i> , in open lettergreep.	Wg. <i>i, o, u</i> , umlaut <i>u</i> en prim. umlaut <i>a</i> , in open lettergreep.

In deze opvatting is het te verwachten dat zich ook elders in de periferie van het Ripuarisch-Middelfrankisch en Zuidnederfrankisch polytoon gebied, gelijkaardige toestanden als te Genk voordoen. Voor geen enkel ander dialect in Limburg werden zij echter bij ons weten tot nog toe gesignaleerd, wel echter voor een paar plaatsen in de

zuidelijke periferie, nl. Vianden en Birkenfeld (Th. FRINGS, *Die rheinische Accentuierung*, Marburg, 1916, blz. 28-29). Wij laten hier de vaststellingen van Frings, voorzover zij ons aanbelangen, volgen : „Auch die aus ursprünglichen Kürzen hervorgegangenen Längen werden vor stimmhaft anlautender Folgesilbe von der Schärfung betroffen... Die Schärfung tritt in diesem Falle im Norden und Süden der Rheinprovinz nach den Angaben der msfrk. und ndfrk. Gewährsmänner äusserst inconsequent auf. Während sie in Vianden (Luxemburg) und Saarlöcher eine grosse Zahl von Belegen beherrscht, und zwar in Vianden alle Fälle mit altem *a*, *e*, *o*, nicht aber die mit altem *i*, *u*, kennt Kenn bei Trier sie nur bei den aus *a*, *e* in ursprünglichen *age*, *ege* gedehnten Lauten, Birkenfeld bei dem $\bar{e}$ -, nicht aber bei den $\bar{e}$ - und $\bar{i}$ -Lauten aus Umlaut von *a* in offener Silbe. In den ndfrk. Mdaa. von Mülheim a. d. Ruhr und Wermelskirchen fehlt sie überhaupt ; im Limburgischen und in dem linksrheinischen Gebiet unmittelbar nördlich der Benrather Linie erscheint sie mit grösster Unregelmässigkeit ; hier lässt sich vielfach dasselbe Wort in einer Gemeinde bald geschärft bald ungeschärft belegen.“

Zou Genk dan met zijn accentverhoudingen bij de korte klinkers in open syllabe alleen staan in Limburg? Best mogelijk van niet. De precieze verhouding tot de omringde dialecten kan hier echter niet onderzocht worden ; zij zou weer eens onderwerp moeten zijn van een aparte studie.

De behandeling van de korte klinkers in gesloten syllabe vóór oclusief of fricatief is te Genk zeer eenvoudig : alle vbb. hebben stoottoon. Wat de behandeling van deze klinkers vóór vroegere en huidige stemloze oclusief betreft hangt Genk, blijkens de gegevens van A. STEVENS (1)

(1) A. STEVENS, *Intonatieproblemen in en om West-Limburg*. Taal en Tongval, VII (1955), blz. 135-142. Zie blz. 140-141.

samen met het polytone deel van Belgisch-Limburg ten westen van Diepenbeek-Vliermaal-Piringen-Lauw en met de Limburgse Kempen, en misschien ook — dit is op het gehoor af niet uit te maken — met Oost-Haspengouw, d.w.z. de streek tussen Tongeren, Bilzen en Maastricht. Ook in die gebieden vindt men dan steeds stoottoon. In dit opzicht scheiden de vermelde gebieden zich echter af van de streek, gelegen tussen Diepenbeek-Vliermaal-Piringen-Lauw enerzijds en Tongeren-Bilzen anderzijds, en ook en vooral van wat STEVENS schetst als „Geografisch gezien vooral Ripuarisch en Rijnlands Oostnederfrankisch”, m.a.w. de kern van het polytoon gebied met zijn onmiddellijke randstreken. Daar vindt men sleeptoon vóór oude stemloze oclusief; in het Ripuarisch en Rijnlands Oostnederfrankisch heeft de sleeptoon daarenboven ook de woorden met jongere stemloze (vroeger stemhebbende) oclusief aangetrokken, wat echter niet het geval is in het gebied rond Tongeren. Wat de toon bij de korte vokalen in gesloten syllabe vóór oclusief betreft, staan Genk en de hiermee samengaande dialecten dus in sterkere tegenstelling met het Ripuarisch en Rijnlands Oostnederfrankisch dan wel met de dialecten uit de omgeving van Tongeren. Of de toestand te Genk vroeger anders was, is zo maar niet uit te maken, in tegenstelling met „de streek gaande van Val-Meer en Zichen-Zussen-Bolder noordwaarts tot Eigenbilzen” (1), omdat te Genk de klinker in woorden die klankwettig sleeptoon zouden hebben met dezelfde kwaliteit wordt uitgesproken als in de woorden met klankwettige stoottoon. Mogelijk is het intussen wel. In de opvatting van TANS (*Isoglossen...*, blz. 214) is de stoottoon vóór van ouds stemloze konsonant het resultaat van een „overgang van traagheidsaccent naar verscherpingsaccent.”

(1) *O. c.*, blz. 141.

Ligt dus Genk wat de werking van de voorwaardelijke stoottoon betreft in de periferie van het Ripuarisch-Middel-frankisch en Oostnederfrankisch (in WELTERS terminologie „Zuidnederfrankisch”) polytoon gebied, dan is dat blijkbaar ook het geval voor een paar andere punten : de mouillering van op stoottonige klinker volgende konsonant heeft Genk niet meer bereikt of is er opnieuw verdwenen. Het kaartje van WELTER over de „*Häufigkeit der Mouillierung*” (*Mundarten des Aachener Landes*, blz. 124) toont duidelijk aan hoe de mouillering met steeds minder kracht om zich heen grijpt naargelang men zich in westelijke richting verder van de Ripuarische kern verwijderd. Uitslopers van de mouillering zijn nochtans nog in het zuidoosten van Belgisch-Limburg doorgedrongen, maar het hele polytone gebied hebben zij niet meer kunnen veroveren.

De stembandocclusie die in het kerngebied met stoottoon gepaard gaat, heeft zoals bekend Limburg en bijgevolg ook Genk niet aangetast.

Misschien moet ook de onder muzikaal oogpunt als dalend gehoorde sleптоon als een randverschijnsel beschouwd worden. „Moet in het samengaan van dalende muzikale toon met slepend dynamisch accent niet een later stadium, een begin van de teleurgang van de sleптоon als radikaal aan de stoottoon geoponeerd element gezien worden?” vraagt STEVENS zich af (1). Een dergelijke teleurgang kan zich natuurlijk het gemakkelijkst in de periferie voltrekken. Genk hangt voor de op het gehoor een dalende indruk makende aard van zijn sleптоon samen met wat STEVENS grosso modo de Belgisch-Limburgse Kempen en de Haspengouwse streek tussen Maastricht-Lanaken en Millen-Hoeselt-Beverst noemt (2). Intussen is de val-

(1) *O. c.*, blz. 138.

(2) *O. c.*, blz. 138.

tonige (of aldus gehoorde) sleeptoon niet alleen eigen aan een reeks Belgisch-Limburgse dialecten. Ook in de streek van Aken vindt men een „grosse Zahl falltoniger Wortbeispiele, die expiratorisch und dynamisch nicht unter der Schärfung, sondern unter dem Trägheitsakzent gesprochen werden” (WELTER, *Mundarten des Aachener Landes*, blz. 55).

Stippen we nog aan dat een korte klinker vóór de verbinding *-cht* te Genk steeds met stoottoon wordt gerealiseerd, terwijl de *ch* nooit gevokaliseerd wordt. Meer naar het oosten toe is de *ch* gevokaliseerd en wordt de klinker sleptonig uitgesproken. Dit is reeds in Maastricht het geval. Ook in het zuiden van Belgisch-Limburg vindt men vokaliseringen van de *ch*, gepaard gaande met sleeptoon, tot zelfs in Beverst, Munsterbilzen en Bilzen, tegen de grens van Genk. (1) Daarnaast stipt WELTER vormen met bewaarde *ch* en sleeptoon aan voor enkele dorpen in de Voerstreek (zie o. a. in *Die niederfränkischen Mundarten im Nordosten der Provinz Lüttich* de kaartjes blz. 38-39). Dergelijke vormen komen in het grootste deel van Limburgs Haspengouw voor, maar ook in het uiterste noorden van Belgisch-Limburg. Het gebied met korte klinker en stoottoon vormt dan „als een door de engte tussen de zuidelijke en noordelijke *naacht*-inham met het (westelijk) moederland verbonden *nacht*-schiereiland” (J. LEENEN, *Limburgse klankgrenzen*, B. M. D. C., IX, blz. 8). Sleeptoon, klinkerverlenging en vokalisering van de *ch* hebben hun kern weer eens in het Rijnland liggen (zie LEENEN, l. c. en WELTER, *Mundarten des Aachener Landes*, blz. 24).

Tenslotte willen we nog even wijzen op een verschijnsel dat voor andere Limburgse dialecten reeds herhaaldelijk

(1) Preciezere gegevens voor het zuiden van Belgisch-Limburg bij A. STEVENS, *De Evolutie van de Haspengouwse Streektaalen*. Limburgs Haspengouw, Tongeren 1951, blz. 240-241.

werd vastgesteld en dat reeds breedvoeriger werd behandeld door V. VERSTEGEN (1) : de tonen blijken invloed uitgeoefend te hebben op de kwaliteit van de klinkers. De vokalen met stoottoon hebben dikwijls een meer open, die met sleптоon een meer gesloten kwaliteit. Men kan het verschijnsel in onze vbb. vooral vaststellen bij de uitzonderingen van de klinkers die „spontaan” ofwel het ene ofwel het andere accent vertonen, nl. de primaire umlaut van Wg. *a* in open syllabe, bij Wg. *i* in open lettergreep, bij Wg. *u* in open lettergreep en haar umlaut, bij Wg. *ä*.

(1) V. VERSTEGEN, *Bijdrage tot de tonologie van de Oostlimburgse dialecten*. Hand. Top. Dial. XX (1946), blz. 99-108.
